

Stichting RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

JAARVERSLAG 2019

Den Haag, 30 maart 2020

INHOUDSOPGAVE

JAARVERSLAG 2019 Stichting RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Bestuursverslag	2
Verslag van de Raad van Toezicht	36

JAARREKENING 2019

Balans	40
Exploitatierekening	41

Toelichtingen

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	43
Toelichting op de balans	45
Toelichting op de exploitatierekening	49

OVERIGE GEGEVENS

Controleverklaring

BIJLAGEN

Prestatieverantwoording t.b.v. Ministerie van OCW

Aanvullend overzicht inzake model t.b.v. Ministerie van OCW

BESTUURSVERSLAG RKD 2019

INLEIDING

Het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (RKD) maakt kennis en informatie over kunst van de Nederlanden in internationale context wereldwijd toegankelijk voor musea, wetenschap en publiek. Sedert bijna 90 jaar is ons instituut een betrouwbare bron en samenwerkingspartner. In 2019 is hard gewerkt om de kwaliteit van onze diensten en activiteiten verder te optimaliseren. Zeker voor wat betreft onze digitale dienstverlening zijn forse stappen gezet.

Het RKD is volop in beweging. Als ondernemend kennisinstituut willen wij onze erfgoedfunctie verder uitbouwen en betekenis geven en onze positie in het wereldwijde kunsthistorische netwerk verstevigen. Samenwerking met (inter)nationale partners is en blijft daarvoor essentieel. Het afgelopen jaar 2019 was het derde jaar van de cultuurplanperiode 2017-2020. Wij hebben verder vormgegeven aan ons *Activiteitenprogramma 2017-2021*, zoals in *Door kennis meer waarde* geformuleerd. Onze strategische doelstellingen zijn:

1. de transitie van fysieke naar digitale collectie-ontsluiting en de daarmee samenhangende digitale acquisitie, beschikbaarstelling en duurzame opslag. Ten aanzien van de digitale dienstverlening zijn digitale duurzaamheid, kwaliteit van informatie (metadata), interactiviteit, gebruikersvriendelijkheid en eigentijdse vormgeving van het grootste belang;
2. uitbreiding van de kennisnetwerk- en platformfunctie voor de doelgroepen;
3. verbetering van het fysiek beheer en behoud van de collecties, met bijzondere aandacht voor veiligheidszorg en preventieve conservering.

Om bovenstaande ambities te kunnen verwezenlijken vindt het RKD aansluiting bij verschillende agenda's, zoals *Perspectief*, de landelijke onderzoeksagenda Kunstgeschiedenis, de *Nationale Wetenschapsagenda* en de *Digitale Agenda*. In *Door kennis meer waarde* is de visie neergelegd dat het RKD onder meer een plek midden in de samenleving ambieert en zich als een ondernemend kennis- en onderzoeksinstituut positioneert door in museale en universitaire onderzoeksprogramma's te participeren, publicaties en tentoonstellingen te verzorgen en de digitale infrastructuur en algehele toegankelijkheid betreffende de kunsten van de Nederlanden te bevorderen.

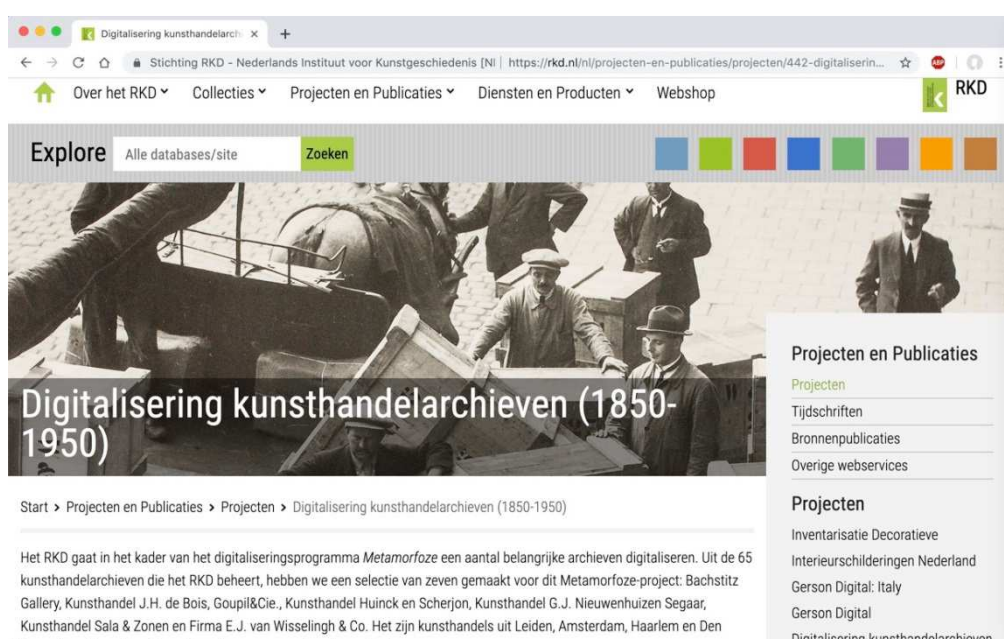
In 2019 zijn interessante resultaten geboekt, wederom m.b.t. de verrijking en valorisatie van (digitale) collecties, de ontwikkeling van de digitale infrastructuur en de organisatie van collectie-, tentoonstellings-, onderzoeks- en opleidingsprojecten en -activiteiten. Zo is het digitale bereik via www.rkd.nl de laatste jaren enorm gestegen. Tegelijkertijd blijven de (duurzame) betaalbaarheid en het verdienvermogen punten van aandacht.

UNIEKE RIJKSCOLLECTIE, UNIEKE POSITIE

Op basis van de schenkingen van Cornelis Hofstede de Groot, Eltjo van Beresteyn en Frits Lugt heeft de instelling in de loop van bijna 90 jaar een indrukwekkende (rijks)collectie opgebouwd. Bijna zestien kilometer aan beelddocumentatie, boeken, veiling- en tentoonstellingscatalogi, originele prenten en tekeningen, en aan archieven van kunstenaars, kunsthandelaren, veilinghuizen, galeries, kunsthistorici, verzamelaars, kunstcritici en vormgevers is er inmiddels verzameld. Deze collectie wordt voortdurend verrijkt met bijzondere objecten, onmisbaar voor de kunstgeschiedenis en het kunsthistorisch onderzoek.

Daarbij heeft het RKD in de verschillende domeinen en velden een meer onafhankelijke en tegelijkertijd samenbindende positie. Het RKD staat, als ‘ondersteunend instituut met een museale taak’, middenin de driehoek van musea, universiteiten en publiek. Hierbinnen verrichten wij onderzoek en delen wij kennis en informatie t.b.v. de volgende doelgroepen:

1. *vertegenwoordigers uit de kunst- en cultuursector*: musea, universiteiten en kennisinstututen;
2. *vertegenwoordigers uit de kunst- en cultuursector*: kunsthandel en veilingwezen;
3. *cultuurdragers*, waaronder particuliere verzamelaars;
4. *studenten* (vooral de geesteswetenschappen en het kunstonderwijs);
5. een breder, *in kunst en cultuur geïnteresseerd publiek*, op zoek naar verdieping.

PROJECT KUNSTHANDELARCHIEVEN 2017-2019

Het RKD beheert in totaal ongeveer 65 archieven van kunsthandels en galleries, met een totale omvang van meer dan 300 meter. De archieven van Bachstitz Gallery, Kunsthandel J.H. de Bois, Goupil & Cie., Kunsthandel Huinck en Scherjon, Kunsthandel G.J. Nieuwenhuizen Segaar, Kunsthandel Sala & Zonen en Firma E.J. van Wisselingh & Co., hoofdzakelijk tussen circa 1850 en 1950 gevormd, vormen een zwaartepunt: het zijn alle kunsthandels (en – handelaars), die zowel nationaal als internationaal een vooraanstaande positie innamen. De archieven bevatten onder andere kasboeken, journalen, fichekaarten, tentoonstellingscatalogi en in- en verkoopboeken met de financiële verantwoording. Ook is correspondentie tussen kunsthandelaar, kunstenaars, klanten (verzamelaars) en collega-kunsthandelaren bewaard gebleven, zowel in de vorm van ingekomen stukken als doorslagen (kwetsbare kopieboeken). Voorts bevinden zich in de archieven zakagenda's, adresboekjes en dergelijke waaruit het netwerk van de kunsthandelaar duidelijk wordt. Ook is beelddocumentatie van verhandelde of in commissie genomen kunstwerken in de archieven aanwezig, een essentieel onderdeel van een kunsthandelarchief. In enkele gevallen bevinden zich ook catalogi met handgenoteerde annotaties (prijzen, namen kopers) in het archief. Voor het digitaliserings- en conserveringsproject Kunsthandelarchieven in het kader van het nationaal programma Metamorfoze selecteerden wij een representatieve dwarsdoorsnede van zowel grote kunsthandels (Van Wisselingh & Co, Goupil & Cie) als eenmanszaken (De Bois, Nieuwenhuizen Segaar).

RKD ON THE MOVE

Onder het motto *RKD On the move* is de RKD-organisatie in januari 2018 heringericht. Met het realiseren van de doelstellingen van *RKD On the move* willen we stappen vooruit maken om onze missie en visie duurzaam te realiseren en onze ambities waar te maken. Enkele principes, die aan deze heringerichte organisatie ten grondslag liggen, zijn standaardprocessen bijeen te brengen in een resultaat- en activiteitgerichte lijnorganisatie ('afdelingen' en 'projecten') en programma's in te richten ten behoeve van een meer doelgerichte organisatie: *exposure*, betekenisgeving, innovatie en partnerships.

Volgens afspraak is medio 2019 een tussenevaluatie van *RKD On the move* uitgevoerd. Deze stond in het teken van de volgende vragen:

- Waar staan we als organisatie ruim een jaar na de reorganisatie (implementatie in januari 2018) in het licht van de geformuleerde acht doelstellingen?
- Welke resultaten hebben we geboekt? Welke (nog) niet?
- Welke maatregelen kunnen we nemen om gerezen nieuwe knelpunten weg te nemen?
- In welk tempo en met welke urgentie moeten deze maatregelen worden genomen?

De evaluatie heeft op hoofdlijnen uitgewezen dat het RKD in control is, maar dat haar financiële positie ook kwetsbaar is. Ook ligt het RKD 'op koers', maar zijn er aanpassingen/aanscherpingen nodig om de kwaliteit en efficiency verder te verbeteren. Zo kan en moet de onderlinge samenwerking beter en behoeft de programmasturing verdere professionalisering.

Op basis van de tussenevaluatie zijn een achttal verbeterpunten geformuleerd, die in een *Uitvoeringsagenda* zijn vervat. Deze agenda wordt vanaf januari 2020 uitgevoerd. Dit betekent ook dat *RKD On the move* per januari 2020 in formele zin is afgesloten. Wel blijft het RKD 'in beweging' om de volgende (strategische) doelstellingen te kunnen realiseren:

- De continuïteit van het RKD versterken door haar duurzaam te positioneren als leidend kennisinstituut in het wereldwijde kunsthistorische netwerk.
- Het uitbouwen van de erfgoedfunctie – analoog en digitaal – die goed ontsloten is.
- Het werken met en aan inspirerende programma's om het erfgoed betekenisvol te maken en te houden.
- Het wereldwijd samenwerken met partners.
- Het cultureel ondernemerschap versterken.

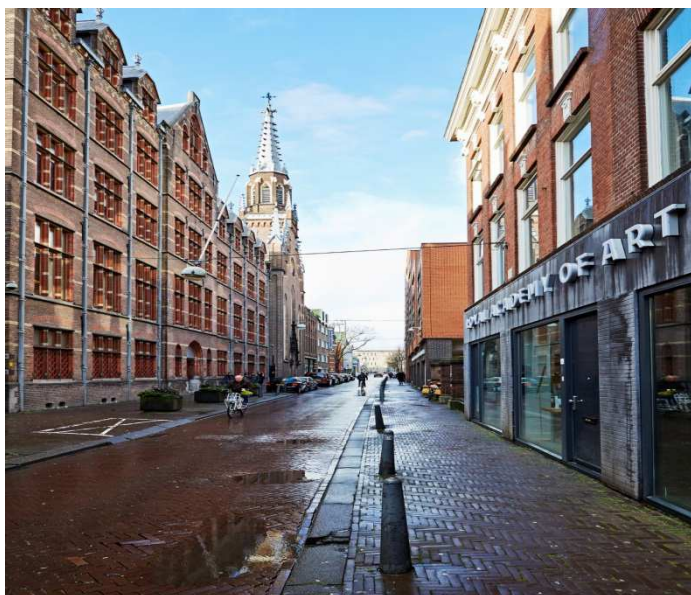
HUIS VOOR DE KUNSTGESCHIEDENIS

Deze beleidsperiode heeft het RKD de ambitie geformuleerd om in de komende jaren het (Nederlandse) *Huis voor de Kunstgeschiedenis* te ontwikkelen. Daarvoor heeft zij een locatie op het oog waar zij veel meer zichtbaar is, een plek midden in de samenleving. Het is de ambitie om op deze nieuwe locatie een verbindende plek te realiseren waar alle (internationale) netwerken en doelgroepen kunnen samenkomen, die zich bezighouden met de (objectgerichte) bestudering van de kunst van de Nederlanden in internationale context. Deze nieuwe huisvesting gaat in essentie de volgende ambities van de organisatie ondersteunen en versterken:

- *Het zijn van een ondernemend kennis- en onderzoeksinstituut*
Dit vraagt om een exclusieve locatie, die het kennisdomein van het RKD visualiseert/ondersteunt in beeld, geschiedenis en beleving. Een plek die alle stakeholders, waaronder private donateurs en afnemers van diensten, ervaren als een bijzondere plek waar men graag wil zijn. Een gebouw dat een netwerk faciliteert waar men onderdeel van wil uitmaken.

- *Een organisatie die middenin de samenleving staat, op een uitnodigende locatie*
Er is toenemende belangstelling voor het werk/verhaal van de medewerkers van het RKD (“storytelling”) bij het grotere publiek wat vraagt om een laagdrempelige, zichtbare en aantrekkelijke plek om hier verder op in te spelen.
- *Het zijn van een netwerkorganisatie, die ontvangt, verbindt en samenwerken stimuleert en faciliteert.*
De kunsthistorische wereld is zeer versplinterd, slecht georganiseerd. Het RKD wil inspelen op de vraag naar een fysieke plek voor ontmoeting op het terrein van de Nederlandse Kunstgeschiedenis (“Huis van...”). Er zijn talloze netwerken, nationaal en internationaal actief op het kennisdomein van het RKD maar men profiteert nog te weinig van elkaar, van het RKD en vice versa. Het RKD biedt een thuis voor deze netwerken, nodigt hen uit bij hen te programmeren, vergaderen en zichzelf zichtbaar te maken op onze locatie. Hiermee wordt “Het Huis” impliciet ook een plek dat de (internationale) impact van de kunst der Nederlanden, in het verleden en heden, zichtbaar maakt.
- *Een organisatie die haar collectie(s) op uitnodigende wijze kan presenteren.*
Het nieuwe pand moet meer mogelijkheden bieden om de ‘schatten’ van het RKD fysiek te tonen aan de hand waarvan zij haar verhalen kan vertellen.
- *Een organisatie dat goed rentmeesterschap (behoud en beheer) toont*
Het nieuwe pand moet voldoende mogelijkheden bieden om de collectie verantwoord te tonen en te laten gebruiken. Gelet op de huidige zoeklocatie (museumkwartier Den Haag) betekent dit hoogstwaarschijnlijk, dat de meest kwetsbare collecties (vooral archief en preciosa) ondergebracht dienen te worden in een iets verder gelegen (lees: buiten de binnenstad), extern depot.

Sinds enige tijd probeert het RKD nieuwe huisvesting te realiseren in het oude Rijksarchief aan Bleijenburg 7 in het Museumkwartier van Den Haag.

Het RKD werkt hiervoor nauw samen met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) en het ministerie van OCW. In 2019 zijn de resultaten van een eerste haalbaarheidsstudie (door het RVB) gepresenteerd. De eerste indrukken zijn positief en geven aanleiding om, indien de huidige gebruiker van het pand

bevestigt dat zij het gaat verlaten, een positief principe besluit voor te bereiden. Echter, in juni 2019, na oplevering van de haalbaarheidsstudie heeft de huidige bewoner van het pand aangegeven nog niet overtuigd te zijn van vertrek. Het RKD staat hiermee in de wachtstand. Gelet op het feit dat de huidige huisvesting van het RKD op termijn gaat sluiten (2028) is besloten te kijken naar een plan B, dat wil zeggen een terugvaloptie als Bleijenburg niet door kan gaan. Voor de zomer van 2020 wordt uitsluitsel verwacht over de passendheid en betaalbaarheid van dit alternatief. Dit moet tevens ook het moment zijn dat besluitvorming over Bleijenburg kan plaatsvinden.

EEN NIEUW DIGITAAL HUIS VOOR DE KUNSTGESCHIEDENIS

De doelarchitectuur van het RKD is opgebouwd uit drie lagen – Publicatie, Optimalisatie en Beheer –, zodat de RKD-infrastructuur in principe kan aansluiten bij infrastructuren van partners, mits gebruik gemaakt wordt van breed geaccepteerde standaarden. Hierdoor krijgt de informatievoorziening van het RKD een open karakter. Vervolgens is het van belang om dit open karakter goed aan te laten aansluiten bij vigerende wet- en regelgeving, die volledig vrije uitwisseling van data niet toestaat (o.m. privacy-wetgeving en intellectueel eigendom). In 2019 heeft RKD verdere stappen gemaakt om hieraan te blijven voldoen.

In 2018 zijn het informatiebeleid en de informatiearchitectuur op- en vastgesteld en zijn stappen gezet voor een kosteneffectieve informatievoorziening. In 2019 is een begin gemaakt met de uitvoering van dit beleid volgens de richtlijnen die de RKD-informatiearchitectuur beschrijft. Het doorvoeren van een architectuur op basis van drie lagen vraagt een ontvlechting van applicaties. Hiermee is in 2019 een begin gemaakt.

Het streven naar vrije uitwisseling van data conform de DERA-richtlijnen en het gebruik van Linked Open Data heeft vorm gekregen in het project *Artists4All* dat in 2019 is afgerond en door het veld met enthousiasme is ontvangen. Ook in het kader van het project *Van Gogh Worldwide* (in samenwerking met het Van Gogh Museum en het Kröller-Müller Museum) wordt naleving van de DERA-richtlijnen en het gebruik van Linked Open Data nagestreefd.

Door de invoering van het 3-lagenmodel kan binnen de kaders van de informatiearchitectuur gebruik worden gemaakt van Open Source software. In 2019 is een begin gemaakt met het gebruik van Open Source software voor de RKDviewer (onderdeel van het project RKDboxes), voor visueel zoeken (samen met de Visual Geometry Group, University of Oxford) en voor het werkblad voor kunsthistorisch onderzoek (iNQUIRE met Armadillo Systems).

Het RKD produceert op steeds grotere schaal digitale data die dankzij technieken uit het domein van de Digital Humanities nieuwe kunsthistorische analyses mogelijk maken. In 2019 is in werkgroepverband een tiental medewerkers geïnstrueerd over de verschillende technieken die Digital Humanities te bieden heeft.

RKD Digital Research

Met het oog op de beoogde transitie van fysieke naar digitale collectie-ontsluiting en de uitbreiding van onze kennisnetwerk- en platformfunctie ontwikkelen wij een nieuw digitaal, kunsthistorisch onderzoeksplatform, waarop ook de, door het RKD beheerde, belangrijkste én omvangrijkste beelddocumentaties van de kunst der Nederlanden ter wereld een plaats krijgt. Musea, wetenschap en publiek krijgen op deze wijze toegang tot miljoenen afbeeldingen en metadata. RKD Digital Research wordt mede mogelijk gemaakt door een krediet van het Toekomstfonds Onderzoeksinfrastructuur (TOF) van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het RKD is het eerste geesteswetenschappelijk kennisinstituut dat een dergelijk krediet is toegekend.

RKD Digital Research gaat een digitale onderzoeksomgeving bieden voor museale, universitaire en professionele onderzoekers en instituten die kunsthistorisch onderzoek verrichten. Het platform faciliteert 24/7 het verzamelen (selecteren, ordenen en bevragen), vergelijken, verrijken, becommentariëren, onderzoeken, visualiseren, en het delen van onderzoeksresultaten, tot het valoriseren en publiceren hiervan. RKD Research bevordert: een verbrede toegang tot kunst van de Nederlanden in internationale context; efficiënt en effectief kunsthistorisch onderzoek, en de (inter)nationale positie van het kunstwetenschappelijke domein als betekenisgevende, geesteswetenschappelijke discipline.

Het RKD beoogt hiermee door te groeien tot een internationaal opererende netwerkorganisatie, die kunsthistorisch en geesteswetenschappelijk onderzoek faciliteert. Daarnaast wordt de doelmatigheid van onze publieksfunctie verhoogd en biedt RKD Research op termijn ook de mogelijkheid om nieuwe activiteiten en producten te ontwikkelen, waaronder (afgeleide platformen voor) digitale publicatie.

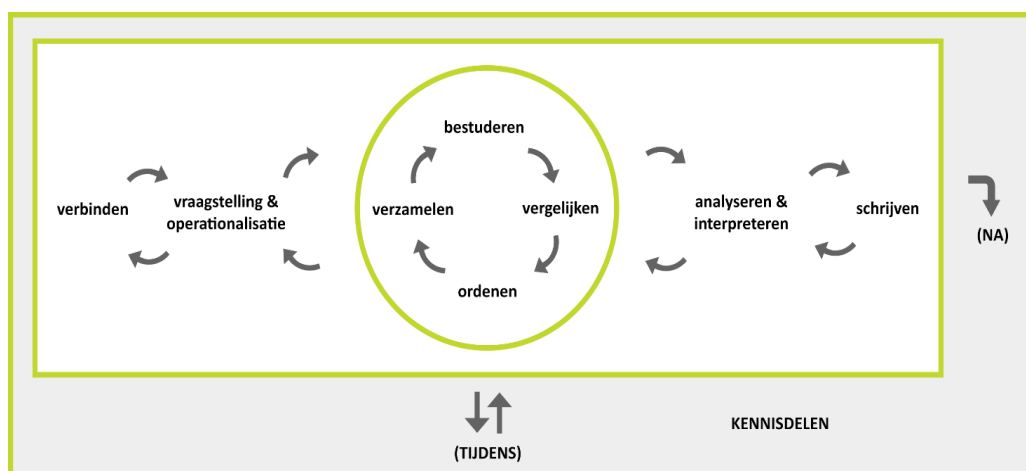
Ook in 2019 heeft het RKD met de ontwikkeling van RKD Digital Research fikse stappen gezet richting deze nieuwe onderzoeksomgeving. RKD Digital Research kent twee pijlers:

1. de digitalisering van de gehele beeldcollectie;
2. het ontwikkelen van een onderzoeksomgeving.

Stond 2018 in het teken van een stevig fundament voor het beoogde, nieuwe digitale *Huis voor de Kunstgeschiedenis*. Medio 2019 is met het accorderen van de nieuwe proposities de fundamentfase afgerond en is gestart met de volgende fase: het digitale *Huis voor de Kunstgeschiedenis* in de steigers zetten.

Vanaf medio 2018 zijn binnen het project RKD Boxes ruim 1,2 miljoen objecten uit de beelddocumentatie gescand in een voor het RKD ontwikkelde lopende band. Eind 2019 is dit project overgedragen aan de afdeling Collecties. De doelstelling voor 2020 is 1,9 miljoen objecten digitaliseren. Dat betekent dat de eind 2019 bereikte snelheid in 2020 nog eens met 50% zal worden verhoogd.

Het RKD heeft in 2019 gebruikersgroepen van interne en externe gebruikers gevormd. Met deze gebruikersgroepen is het onderzoeksproces van onze doelgroepen in kaart gebracht en een visie ontwikkeld hoe we dit onderzoeksproces vanuit RKD Digital Research willen ondersteunen.

Dit is het vertrekpunt geweest voor de specificaties van RKD Digital Research. Naast de uitwerking van gewenste functionaliteiten is een concept uitgewerkt voor proposities waarin de functies, afbeeldingen en kunsthistorische data worden aangeboden voor verschillende gebruikersgroepen. Dit heeft geresulteerd in drie proposities voor individuele gebruikers:

Naast deze proposities en lidmaatschappen zijn tevens varianten voor organisaties zoals onderzoeksinstituten en kunsthandel uitgewerkt en geaccordeerd. In 2019 heeft het programma de specificaties van RKD Digital Research uitgewerkt in programma's van eisen (PvE's) met daarbij de gewenste gebruikerservaring en een eerste visuele uitwerking (mock-ups) van deze functies. De gewenste functies omvatten, onder andere, nieuwe innovatieve diensten, zoals:

- Een digitaal persoonlijk bureaublad
- Een visual search functie
- Een geavanceerde viewer
- Een forum voor interactie tussen gebruikers
- Een gebruiksvriendelijke en toekomstvaste webshop

Samenwerking: Musea

In 2019 werkte het RKD samen met een groot aantal (inter)nationale partners, waaronder de Museumvereniging (Kring Rijksmusea), grotere en kleinere musea en erfgoedinstellingen. Het RKD heeft structurele samenwerkingsverbanden met de Fondation Custodia (Parijs) en het Rubenianum (Antwerpen). Met onder meer het Van Gogh Museum, het Kröller Müller Museum, het Stedelijk Museum Alkmaar, het Kunstmuseum Den Haag, CODART en ESNA zijn samenwerkingsovereenkomsten getekend t.b.v. tentoonstellings- en onderzoeksprojecten en activiteiten.

Stichting CODART – International Network of curators of Dutch and Flemish Art

CODART en RKD zijn strategische partners. Samen met CODART werkt het RKD aan het zichtbaarder en toegankelijker maken van het internationaal verspreide Nederlandse erfgoed van vóór 1900. Op basis van forse financiële en (im)materiële ondersteuning door het RKD kan CODART sinds ruim een decennium onder meer jaarlijks een internationaal congres en enkele focus-meetings organiseren, een online nieuwsdienst onderhouden en een ledenadministratie voeren. CODART verwelkomde in 2019 een nieuwe directeur.

CODART telde in 2019 531 leden en 48 geassocieerde leden, afkomstig uit 41 landen.

In 2019 organiseerde CODART voor het gedeelde netwerk met het RKD de volgende activiteiten: een internationaal congres, CODART XXII (Berlijn, 106 bezoekers), twee focusbijeenkomsten (74 bezoekers), de lancering van CODART*features* (oktober-december, 3800 bezoekers), het opstellen van de CODART Canon en het organiseren van een publiekssymposium. Daarnaast verzorgde zij een *online* nieuwsdienst (www.codart.nl, ca. 730 bezoekers per dag). Via de sociale media bereikte CODART ruim 9300 volgers.

European Society for Nineteenth-Century Art (ESNA)

ESNA is het enige Europese netwerk van conservatoren en onderzoekers van kunst uit de periode ca. 1800-1920. Samen met het RKD streeft ESNA ernaar dit kennisdomein toegankelijker te maken voor musea, wetenschap én publiek. ESNA heeft ruim 100 leden in zo'n 25 musea in circa 10 landen. In 2019 ondersteunde het RKD verschillende activiteiten van ESNA, waaronder een tweetal seminars. Met de Stichting ESNA is een samenwerkingsovereenkomst getekend (geldig tot 1 januari 2025).

Onderzoeksinstituut Rubenianum

Sinds 2013 werken het Rubenianum (Antwerpen) en het RKD structureel samen op basis van een samenwerkingsovereenkomst. Het Rubenianum maakt gebruik van digitale infrastructuur van het RKD. Op deze wijze wordt de digitale collectie aan Vlaamse kunst van de 16de en 17de eeuw dagelijks verrijkt en voor het publiek toegankelijk gemaakt.

Met het Rubenianum is een samenwerkingsovereenkomst getekend (geldig tot 1 januari 2042).

Vereniging Nederlandse Kunsthistorici (VNK)

De VNK, opgericht in 1939, telt meer dan 1.000 leden en biedt kunst- en architectuurhistorici een platform voor ontmoeting, discussie en advies. Ook vertegenwoordigt de VNK gemeenschappelijke kunsthistorische belangen. Het RKD biedt de vereniging een thuishaven, beheert haar archief en ondersteunt activiteiten.

Samenwerking: Wetenschap

Op nationaal niveau is het RKD ingebed in de Onderzoekschool Kunstgeschiedenis en het netwerk Rijkskennisinstellingen (RKI). Met Huygens ING (KNAW) wordt binnen verschillende projecten langjarig samengewerkt. Binnen RIHA worden onderzoeksprojecten afgestemd en/of ontwikkeld met collega-instellingen als The Frick Reference Library (New York), het Institut de l'Histoire de l'Art (Parijs), het Zentral Institut für Kunstgeschichte (München) en het Getty Research Institute (Los Angeles).

Rijkskennisinstellingen (RKI)

Het RKI-netwerk is een samenwerkingsverband van instellingen op nationaal niveau die een belangrijke kenniscomponent in hun taken hebben en in dat kader onderzoek verrichten. De RKI's zijn een integraal onderdeel van het nationale kennislandschap. Het netwerk heeft als doel het vergroten van de toegevoegde waarde van individuele rijkskennisinstellingen voor de Nederlandse samenleving.

Onderzoekschool Kunstgeschiedenis (OSK)

De OSK is het landelijke samenwerkingsverband van de kunsthistorische opleidingen en enkele musea en erfgoedinstellingen. De onderzoeksschool staat sinds 2012 onder voorzitterschap van de Algemeen directeur van het RKD.

Association of Research Institutes in the History of Art (RIHA)

RIHA is een netwerk van 35 internationale onderzoeksinstituten, waarmee het RKD samenwerkt en afstemming zoekt, zeker daar waar het de kunst van de Nederlanden betreft. Dit netwerk staat vanaf 2016 onder voorzitterschap van de Algemeen directeur van het RKD. In 2019 ondersteunde het RKD de organisatie van de jaarlijkse General Assembly van RIHA in Moskou en werkte het mee aan de instandhouding van het digitale kunsthistorische tijdschrift van RIHA, www.riha-journal.org.

Pharos-consortium

Het Pharos-consortium bestaat sinds 2013. De veertien *founding institutions* onderschreven toen de noodzaak om met elkaar samen te werken ten aanzien het digitaal toegankelijk maken van kunsthistorisch beeldmateriaal (meer dan 25 miljoen beelden) ten behoeve van geesteswetenschappelijk onderzoek. Sinds medio 2017 bestaat het consortium uit de volgende instituten:

- Bibliotheca Hertziana, Rome
- German Documentation Centre for Art History - Bildarchiv Foto Marburg, Marburg
- Courtauld Institute of Art, London
- Fondazione Federico Zeri, Bologna
- Frick Art Reference Library, New York
- Getty Research Institute, Los Angeles
- Villa I Tatti, Florence
- Institut National d'Histoire de l'Art, Paris
- Kunsthistorisches Institut in Florenz, Max Planck Institute
- National Gallery of Art, Washington
- Paul Mellon Centre, London
- RKD – Netherland Institute for Art History, the Hague
- Warburg Institute, London
- Yale Center for British Art, New Haven.

Zie voor Pharos en haar initiatieven: www.pharosartresearch.org.

Opleiding en kennisoverdracht

Als opleider faciliteerde het RKD in 2019 15 stageplaatsen en 5 werkervaringsplekken. Verschillende medewerkers verzorgden gastcolleges. In het RKD werden meer dan 200 studenten van verschillende universitaire, kunsthistorische opleidingen ontvangen voor rondleidingen en instructie.

Met het Stedelijk Museum en UVA organiseerde het RKD een *Visiting Fellowship in Contemporary Art* en met Cornell University activiteiten op het gebied van *computational art history*.

Samenwerking: Publiek

Het RKD is een betrouwbare partner voor erkende kunsthandels en veilinghuizen, fondsen, stichtingen en bedrijven. De aard van de samenwerking varieert van de ontwikkeling van activiteiten tot structurele *partnerships* binnen digitaliseringstrajecten, programma's, publicaties en onderzoeken. Tot onze partners behoren:

Vriendenstichting Cornelis Hofstede de Groot

Onze *Vrienden* (ca. 450 leden) zijn belangrijke ambassadeurs en ondersteunen ons instituut, vooral bij bijzondere aankopen en uitgaven. Er worden speciale activiteiten georganiseerd. In 2019 ondersteunden de Vrienden aankopen en symposia. Voor de Vrienden werden onder meer georganiseerd: een Vriendendag (26 september) en een excursie naar de nieuw geopende Lakenhal (6 december).

Fondsen

Bijdragen van fondsen als Dioraphte, de Vincent van Gogh Stichting, het Mondriaanfonds, het Gieskes-Strijbis Fonds en de International Music and Art Foundation.

PROGRAMMA: TREASURES

Het programma *Treasures* richt zich op de talrijke schatten uit de RKD-collectie. Daarmee probeert het meer aandacht te vestigen en te stimuleren voor de eigen collectie en zo de zichtbaarheid en maatschappelijke relevantie van het RKD te vergroten. *Treasures* werkt aan en ontwikkelt presentaties en publicaties waarin kunsthistorische en maatschappelijke thema's aan bod komen aan de hand van waardevolle objecten uit de RKD-collectie. Die presentaties kunnen in eigen huis plaatsvinden maar ook buitenshuis en/of tot stand komen in samenwerking met nationale en internationale museale instellingen. *Treasures* ontwikkelt tevens nieuwe (digitale) presentatie- en publicatievormen in het 'Huis van de Nederlandse kunstgeschiedenis'.

In 2019 exposeerde het RKD in de Lees- en Studiezaal twee vitrinetentoonstellingen voor bezoekers en geïnteresseerden. Van november 2018 t/m juni 2019 toonde het RKD *Schatten van het RKD*. Deze kleine tentoonstelling bevatte een selectie van de objecten die eveneens in de gelijknamige tweetalige RKD-publicatie aan bod kwamen. Te zien waren onder meer dagboektekeningen van Christiaan Andriessen en de bril van meestervervalser Han van Meegeren.

Van juli 2019 t/m januari 2020 toonde het RKD *Alweer Rembrandt?! Naar aanleiding van het 350ste overlijdensjaar van Rembrandt* stonden de schilder en zijn werk in 2019 opnieuw volop in de belangstelling. De presentatie *Alweer Rembrandt?! met de veelzeggende ondertitel Ontstaan van een volksheld in de 19de eeuw* toonde foto's, publicaties en archiefstukken uit de eigen collectie van het RKD rond belangrijke momenten in de Rembrandtgeschiedenis en ging in op de vragen waarom en vanaf wanneer Rembrandt eigenlijk zo populair is geworden.

PROGRAMMA: ARTS OF THE LOW COUNTRIES IN CONTEXT

Dit programma heeft de verantwoordelijkheid om – in samenwerking met afdelingen, programma's, projecten en partners – om genoemd Huis voor de Kunstgeschiedenis inhoudelijk, betekenisvol te 'vullen', door:

1. het realiseren van betekenisvol onderzoek middels presentaties (incl. lezingen), tentoonstellingen en publicaties op het terrein van de Nederlandse kunstgeschiedenis in internationale context. Hiermee kan het RKD worden gepositioneerd als een leidend kennisinstituut in het wereldwijde kunsthistorische netwerk;
2. het realiseren van (samenwerkende) onderzoeksprojecten in lijn met Perspectief. Onderzoeksagenda Kunstgeschiedenis van de Onderzoeksschool Kunstgeschiedenis (OSK);
3. het realiseren van (samenwerkende) onderzoeksprojecten binnen het domein van museaal, objectgericht onderzoek;
4. het onderhouden van een (inter)nationaal netwerk van musea, onderzoeksinstituten, kunsthandel en veilingwezen, onderzoekers en particulieren;
5. het RKD als (mede-)ontwikkelaar van kunsthistorisch onderzoek te positioneren.

Het RKD werkt inhoudelijk samen met talrijke musea, erfgoed- en kennisinstellingen; langdurig, zoals met het Rubenianum (Antwerpen) voor het ontsluiten en presenteren van informatie over de Zuid-Nederlandse schilder-, teken- en prentkunst, en in uiteenlopende projecten en betaalde opdrachten.

Een van onze meest prestigieuze projecten, *The Rembrandt Database* (zie: www.rembrandtdatabase.org), werd in het voorjaar van 2019 afgesloten. In de database worden bijna 6.000 onderzoeksdocumenten over de schilderijen van Rembrandt digitaal beschikbaar gesteld, die in de afgelopen tien jaar door de internationale samenwerking met tientallen [sic] instellingen wereldwijd zijn opgehaald en verwerkt. Door de genereuze steun van de Mellon Foundation kon de Rembrandtdatabase inhoudelijk uitgroeien tot het startpunt voor onderzoek op dit gebied en tegelijkertijd als leidraad en model dienen voor de ontwikkeling van duurzame kunsthistorische databases.

Als markering van de afsluiting van dit belangrijke project organiseerde het RKD samen met het Mauritshuis op 29 mei 2019 een lezingenmiddag. Prof. dr. Mariët Westermann, voormalig Executive Vice President for Programs and Research bij The Andrew W. Mellon Foundation in New York (en thans Vice Chancellor of New York University (NYU) in Abu Dhabi), trad hierbij op als key-note speaker. Westermann was zeer lovend over de behaalde resultaten van het project, vooral met het oog op het bewaren en toegankelijk maken van daarvoor slecht toegankelijke en wereldwijd verspreide onderzoeksdocumenten. Volgens Westermann: *'[...] The Rembrandt Database has been a model, a true pilot navigating the way for what will be large ships and even fleets of digital research environments. Of the many experiments in the digital transformation of art historical research it has been among the most successful in bringing a large, international research community along. There is no substitute for the sustainability of a virtual research portal that is housed in a major national institute with more or less reliable funding as well as an extensive network of committed partners.'*

Op dezelfde dag publiceerde het RKD een online-gids met tekst en uitleg over de aard en onderzoeksmogelijkheden van de materiaal-technische documentatie van de Rembrandtdatabase (zie: <http://rembrandtdatabase.org/rembrandt-database-in-focus>). Deze werd in aangepaste vorm ook getoond in twee musea tijdens tentoonstellingen over de techniek van Rembrandt (*Laboratorium Rembrandt*, Rembrandthuis, Amsterdam en *Inside Rembrandt* Wallraf-Richartz-Museum, Keulen).

Left: Light microscopy: capture (born digital), overall (sample), bright field, 10x (objective), 2016-12-05; Shows the common ground used for panels: white chalk with a light colored imprimatura layer above which a dark paint layer is visible.
Right: Rembrandt, Musical Allegory, dated 1626, panel, 63.4 x 47.5 cm, Amsterdam, Rijksmuseum

Verder werkte het RKD in 2019 onder meer samen met de Fondation Custodia in Parijs en De Collectie Mesdag in Den Haag aan een tentoonstelling over Willem Bastiaan Tholen, en met het Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis (KNAW) aan de bronneditie van de brieven en theoretische geschriften van Mondriaan.

Het team van het Mondriaan Editieproject (RKD / Huygens ING) verzorgde ook dit jaar weer een aantal presentaties in de Mondriaan & De Stijl-vleugel van het Kunstmuseum Den Haag. In september 2019 maakten zij een tentoonstelling over de recent door het RKD verworven brieven van Mondriaan aan de Goudse predikant en vrijmetselaar Hendrik van Assendelft. Mondriaan leerde Van Assendelft kennen nadat hij in 1914 tijdens een familiebezoek vast kwam te zitten in Nederland vanwege de uitbraak van de eerste wereldoorlog. Hierdoor kon Mondriaan niet terugkeren naar woonplaats Parijs.

Van Assendelft kocht in die tijd drie schilderijen van de kunstenaar, op een tentoonstelling bij de Haagse galerie Walrecht en ondersteunde hem daarmee financieel. Omdat Mondriaan de onverkochte doeken niet kon laten terugbezorgen naar Parijs, vroeg hij Van Assendelft ook deze dertien schilderijen tijdelijk in huis te nemen. Uit dit initiële contact ontstond een hechte vriendschap die duurde tot Van Assendelfts overlijden in 1928.

Dankzij de in april 2019 op een Parijse veiling verworven brieven kon het verhaal over de totstandkoming en ontwikkeling van de vriendschap voor het eerst uitvoerig worden verteld middels de vitrinetentoonstelling in het Kunstmuseum Den Haag.

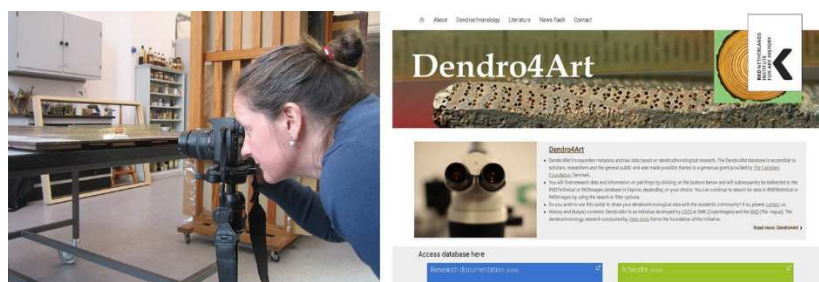

Eind 2019 werden bij het jaarlijkse congres van het *Platform for Medieval Sculpture* (ARDS) de eerste onderzoeksresultaten van MARKS ON ART in Museum M (Leuven) gepresenteerd. De bevindingen tonen aan dat het nauwkeurig documenteren en vergelijken van merktekens en werkbanksproen op beeldhouwkunst onderzoekers nieuwe inzichten kunnen verschaffen over de makers, de dateringen en de plaatsen van vervaardiging, en daardoor uiteindelijk ook over aspecten zoals samenwerkingsverbanden en wederzijdse beïnvloeding.

De databases van het RKD biedt onderzoekers het platform om allerhande merktekens in detail te ontsluiten en te vergelijken. De MARKS ON ART database is gekoppeld aan *RKDimages*, waardoor zowel op merktekenen als op kunstwerk kan worden gezocht.

Bovendien lanceerde het RKD aan het einde van het jaar, in samenwerking met het Center for Art Technological Studies and Conservation (CATS) uit Kopenhagen, het portal Dendro4Art (zie: www.dendro4art.org) met dendrochronologische data van ruim 7.000 paneelschilderijen.

PUBLIEK BEREIK: FEITEN EN CIJFERS

Bezoek

In 2019 ontving het RKD in het totaal 5573 bezoekers. Dit is een groei van 16% t.o.v. van het bezoekersaantal van 2018. Hiervan bezochten 3470 personen de leeszaal en waren 2103 personen te gast bij een van de 56 publieksactiviteiten die het RKD dit jaar organiseerde. Het RKD beantwoordde ook dit jaar enkele honderden onderzoeksvragen en genereerde via de onderzoeksabbonementen met kunsthandels en veilinghuizen een omzet van ruim € 32.000.

Online

Het online bereik van www.rkd.nl is de afgelopen vijf jaar gestaag gegroeid naar niet minder dan 1.613.161 bezoeken in 2019 (inclusief CODART). Afgelopen jaar was het gemiddeld aantal bezoeken van de online diensten per dag 3.690, inclusief CODART is dit 4.419.

2019	RKD Explore	RKD Studies	TOTAAL RKD	CODART	TOTAAL RKD-CODART
Aantal bezoeken	1.151.313	195.763	1.347.076	266.085	1.613.161
Aantal bezochte pagina's	5.399.376	12.489.129	17.888.505	PM	
Gemiddeld aantal bezoeken / dag	3.154	536	3.690	729	4.419
Gemiddeld aantal bezochte pagina's	4,69	63,80	13,28	PM	

RKD

Het aantal personen dat het RKD via de diverse Social Media kanalen informeert is afgelopen jaar substantieel toegenomen. Via de vier kanalen samen realiseerden we een groei van 25% procent als het gaat om het aantal volgers.

Social Media RKD	2019	2018
Facebook	2.142	1.980
LinkedIn	3.893	2.600
Twitter	2.800	2.580
Instagram	1.415	1.055
Totaal	10.250	8.215

Verder heeft het RKD 411 nieuwe abonnees geworven voor de digitale nieuwsbrief, waarmee het aantal nieuwsbriefabonnees is gegroeid naar 3.240, een stijging van 14,5%. Naar deze groep zijn vier reguliere nieuwsbrieven verstuurd, die uitzonderlijk goed werden geopend (deze ‘average openingsrate’ bedraagt 45,6%).

Google Adwords

Vanaf juni 2019 adverteert het RKD via Google Ads, het online advertentieprogramma van Google. Hiertoe is met succes een Google Grant aangevraagd, een beurs die non-profit organisaties in staat stelt om gratis te adverteren met een totale waarde van \$ 120.000 per jaar. Het inregelen van deze advertenties is bij het bureau INTK belegd. Dit bureau beheert momenteel de Google Ads-accounts van meer dan dertig culturele organisaties, inclusief Museum Boijmans Van Beuningen, het Groninger Museum en Het Utrechts Archief. Vanaf het begin van deze samenwerking op 26 juni is er via de advertenties 10.508 keer doorgeklikt naar onze website en is de advertentie 49.500 keer getoond.

CODART

CODART werkte in 2019 verder aan uitbreiding van de online-diensten op het gebied van de Oude Nederlandse (en Vlaamse) kunst via www.codart.nl. Deze diensten bestaan uit het aanbieden van ‘dossiers’ over musea, tentoonstellingen en conservatoren en een abonnement op de nieuwsservice *News* en *Notifications*. Personen kunnen op meerdere services tegelijkertijd zijn geabonneerd.

Jaar	Abonnees News ¹	Abonnees Notifications	Abonnees publicaties	Dossiers Musea	Dossiers Tentoonstellingen	Dossiers Conservatoren ²	Newsitems	Totaal Newsitems (nieuw en archief)	Notifications over tentoonstelling
2018	3269	2944	2972	756	3457	677	130	1643	247
2019	2916	2699	2761	758	3600	646	141	1777	187

¹ In 2019 heeft Codart e-mailadressen die niet langer gebruikt werden verwijderd uit ons systeem, waardoor het aantal abonnees is verminderd, maar wel accurater is dan voorheen. Dit geldt voor alle drie de berichtendiensten.

² In 2019 is het ledenbestand opgeschoond. Ook zijn diverse leden met pensioen gegaan, waardoor het aantal lager is dan in 2018.

SOCIAL MEDIA CODART	2019	2018
Facebook	3.336	3.236
LinkedIn	2.286	1.692
Twitter	3.238	3.128
Instagram (sinds okt 2019)	482	-
Totaal	9.342	8.056

Activiteiten

In 2019 heeft het RKD 56 activiteiten georganiseerd, met een totaal aantal bezoekers van 2.103. Ten opzichte van 2018 betekent dit een groei van 33% wat betreft het bezoekersaantal en een groei van maar liefst 50% wat betreft het aantal events. In 2018 organiseerden we 41 activiteiten met in totaal 1.583 bezoekers.

In 2019 stonden er meer symposia op de agenda en organiseerden we enkele speciale bijeenkomsten, zoals de Rembrandt lezingenmiddag, een aantal expert-meetings en de Van de Waal Lecture (in samenwerking met de Universiteit Leiden).

Dit jaar sloten we ons voor het eerst aan bij het Weekend van de Wetenschap en organiseerden we naast onze jaarlijkse Vriendendag een extra Vriendenexcursie. We waren goed vertegenwoordigd op het PAN Podium tijdens PAN Amsterdam, waar we vijf lezingen verzorgden voor in totaal 144 man publiek. Verder nam het aantal rondleidingen toe van 17 in 2018 naar 26 in het afgelopen jaar. En hoewel het aantal bezoekers van de rondleidingen nagenoeg gelijk bleef, maakten via deze rondleidingen een groot aantal studenten van verschillende universiteiten kennis met het RKD.

Activiteiten	Aantal 2019	Bezoekers 2019	Aantal 2018	Bezoekers 2018
Lezingen / RKD Talks	5	267	9	580
Vitrinetoonstellingen	2	PM	3	PM
Internationale symposia/ bijeenkomsten	19	1127	6	387
Deelname TEFAF	1	PM	1	PM
Deelname PAN	1	144	1	PM
Beoordelingsdagen	2	172	3	189
Rondleidingen	26	393	18	427
TOTAAL	56	2103	41	1583

Pers en publiciteit

Vanwege de aangescherpte privacywetgeving registreert ons perssysteem PR-Dashboard vanaf media 2019 helaas geen printuitingen meer, maar alleen de online-uitingen. Hierdoor is het niet zinvol om de mediawaardes van 2018 (€ 333.184 online en print) en 2019 (€ 203.717 online) met elkaar te vergelijken.

Het RKD was in 2019 goed vertegenwoordigd in diverse landelijke dagbladen, kunstvakbladen, online en op radio en televisie. Met een persbericht over onze aanwezigheid op de TEFAF, waar we de bril van meestervervalsers Van Meegeren toonden, realiseerden we bijvoorbeeld media aandacht t.w.v. € 14.898 (online en print) in onder meer Trouw, De Limburger en een radio item op Radio2Limburg. Een ander voorbeeld is de berichtgeving rondom de aankoop van de brieven van Mondriaan aan het echtpaar Lux en aan Van Assendelft, die boven verwachting veel aandacht in de media genereerde. We hebben de redactie van het programma Nieuwsuur kunnen enthousiasmeren om een item te wijden aan het gehele Mondriaan Editieproject. Dit item van ruim 5 minuten is zaterdag 5 oktober uitgezonden en hier keken 367.000 kijkers naar. De online advertentiewaarde van dit persbericht was € 31.987,26 (online) op basis van 39 vermeldingen in diverse media. Dit waren onder meer een aantal landelijke media, waaronder Trouw, Volkskrant, AD en Nederlands Dagblad en een groot aantal lokale media, zoals Brabants Dagblad, Tubantia, Gelderlander, De Stentor en nieuwssites als NOS, Newsjunky en 4nieuws. Verder besteedde ook een drietal Goudse media (Gouda Onderneemt, De Goude en Gouda FM) aandacht aan de brieven van de Goudse predikant Van Assendelft.

Dit jaar was het RKD eveneens ruimschoots vertegenwoordigd in diverse kunstvakbladen, waaronder het Museumtijdschrift, Collect, Origine en See All This.

Publicaties

In 2019 werkte het RKD mee aan een gevarieerd aanbod van ca. 50 bijdragen aan wetenschappelijke en meer publieksgerichte publicaties, inclusief publicaties van geassocieerde onderzoekers. Daarnaast werden er ca. 40 lezingen en presentaties verzorgd, zowel nationaal als internationaal. Er verschenen vier nummers van Oud Holland (ca. 230 pgs.).

Naast bijdragen aan wetenschappelijke bundels werkte medewerkers van het RKD mee aan verschillende lexica, tentoonstellings- en collectiecatalogi, waaronder:

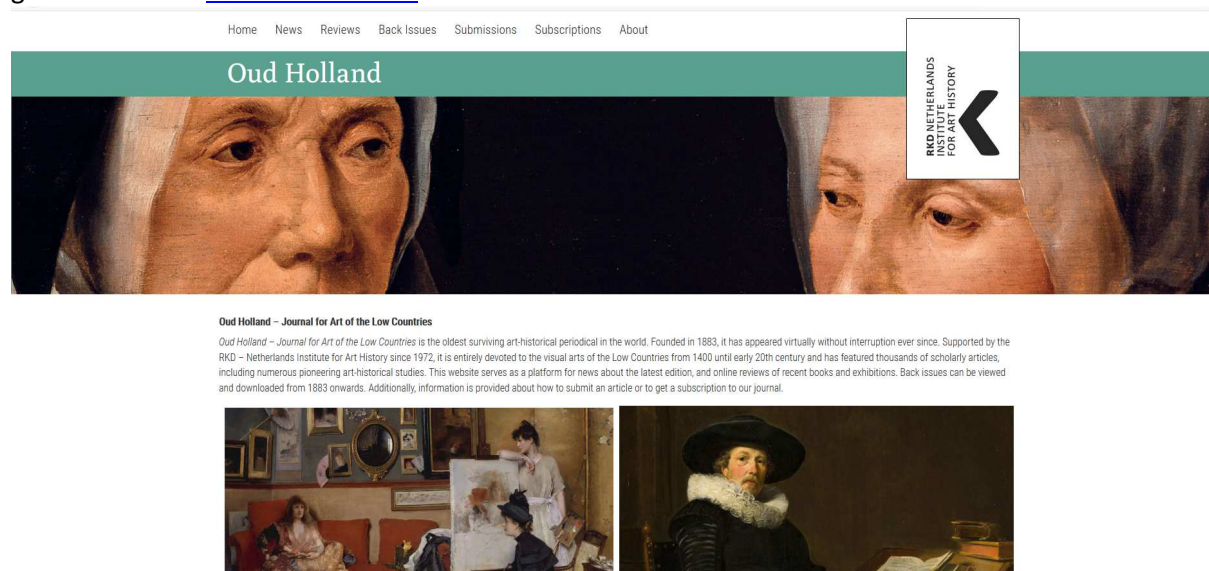
- *The Figurative Mondrian*, Parijs (Musée Marmottan Monet), 2019.
- *The New Hollstein: Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450-1700*. Jacob Cornelisz, Ouderkerk aan den IJssel 2019.
- Virginie D'haene (red.), *European Old Master Drawings from the Bruges Print Room*, Tielt 2019.
- A. Beyer e.a. (red.), *De Gruyter Allgemeines Künstlerlexikon*, dl. 105 (2019).
- *Jonge Rembrandt*, Leiden (Museum De Lakenhal) en Oxford (Ashmolean Museum) 2019-2020.
- A. Jansen e.a., *Pieter de Hooch in Delft. Uit de schaduw van Vermeer*, Delft (Prinsenhof) 2019.
- *W.B. Tholen (1860-1931). Een gelukkige natuur*, Bussum 2019.

Oud Holland

Nadat het oudste kunsthistorische tijdschrift ter wereld *Oud Holland* in 2018 een doorstart maakte heeft het in 2019 vier nummers uitgebracht, waarvan er verschillende in de pers werden opgemerkt. In 2019 werden ca. 230 pagina's gepubliceerd.

Ook is in 2019 gewerkt aan de uitbouw van *Oud Holland* als een platform voor wetenschappelijke artikelen over de beeldende kunst van de Lage landen tot c. 1920. *Oud Holland* blijft een tijdschrift met ruimte voor zowel de meer traditionele benaderingen als voor nieuwe ontwikkelingen.

Na meer dan 130 jaargangen op papier is *Oud Holland – Journal for Art of the Low Countries* nu ook online. Met academische recensies over actuele tentoonstellingen en recente publicaties presenteert de redactie van *Oud Holland* een platform voor up-to-date discussies op het gebied van kunst van de Lage Landen. Naast de sectie reviews dient de nieuwe *Oud Holland*-website ook als platform voor nieuws over recente nummers van het tijdschrift. Oude uitgaven zullen in de komende tijd beschikbaar worden gesteld. De eerste decennia vanaf 1883 kunnen nu al worden bekeken en gedownload via oudholland.rkd.nl.

Oud Holland – Journal for Art of the Low Countries

Oud Holland – Journal for Art of the Low Countries is the oldest surviving art-historical periodical in the world. Founded in 1883, it has appeared virtually without interruption ever since. Supported by the RKD – Netherlands Institute for Art History since 1972, it is entirely devoted to the visual arts of the Low Countries from 1400 until early 20th century and has featured thousands of scholarly articles, including numerous pioneering art-historical studies. This website serves as a platform for news about the latest edition, and online reviews of recent books and exhibitions. Back issues can be viewed and downloaded from 1883 onwards. Additionally, information is provided about how to submit an article or to get a subscription to our journal.

RKD Studies

Het RKD heeft de digitale reeks *Monographs* omgedoopt in *RKD Studies*. Deze reeks geeft het resultaat van wetenschappelijk onderzoek naar het oeuvre van een kunstenaar of van een onderzoek gewijd aan een specifiek onderwerp in het kennisdomein en de collectie van het RKD. *RKD Studies* is een dynamisch platform. De reeks heeft een bijzonder groot bereik en wordt intensief gebruikt (gemiddeld 50 pagina's per sessie). In 2019 is hard gewerkt aan een nieuw CMS, functionaliteit en vormgeving.

COLLECTIEWAARDE

De collectie van het RKD bestaat uit een buitengewone verzameling van documentatiemateriaal (beeld, knipsels, uitnodigingen en meer), archieven en de belangrijkste bibliotheek over de kunst der Nederlanden wereldwijd. Een uitzonderlijk complete collectie veilingcatalogi van de zeventiende eeuw tot heden is onderdeel van die bibliotheek. Aanvullend op deze collectie is er veel materiaal online doorzoekbaar via onze acht databases. Dat varieert van gedigitaliseerde analoge collectie, zoals archieven en beelddocumentatie, tot digitale verrijking van de collectie. Zie bijvoorbeeld het bijzondere project *De Kunstambachten in Leiden 1575-1575*, waarbij stukken uit het Leidse Archief zijn getranscribeerd in *RKD Excerpts*.

Dankzij deze variëteit is het RKD hét instituut voor onderzoek naar de kunst van de Nederlanden. Niet alleen biedt iedere deelcollectie op zich een schat aan informatie, het onderzoek kan dankzij de veelzijdigheid aan materiaal vaak in zijn volledigheid bij ons in huis worden volbracht.

Verrijking van de collectie met relevant analogoog en digitaal materiaal en een goede beschikbaarstelling van deze collectie vergroot de waarde ervan. Medewerkers verzorgen en ontsluiten nieuw binnengekomen materiaal, voeren digitaliseringsprojecten uit en vullen databases aan, zodat steeds meer online is in te zien of beschikbaar kan worden gesteld op studiezaal. In huis staat een belangrijk deel van de bibliotheek in open opstelling. Het overige materiaal is grotendeels opvraagbaar via de leeszaalbalie gedurende de openingstijden van 10.00-17.00u. Uitdagingen voor digitale en analoge beschikbaarstelling zijn wettelijke beperkingen zoals AVG en de Auteurswet. Uitgangspunt in de omgang met dergelijke beperkingen is 'beschikbaarstelling waar mogelijk'. Wij werken voortdurend aan verdere verbetering van deze publieksdienst.

Acquisities

In 2019 is het aankoopbudget van € 80.000 voor de bibliotheek ingezet voor catalogusabonnementen bij veilinghuizen, tijdschriftabonnementen die sinds een paar jaar via leveranciersservice LM Information Delivery lopen en de acquisitie van boeken en tentoonstellingscatalogi. Daarnaast wordt de bibliotheek aangevuld dankzij schenkingen.

In 2019 werden 5.679 nieuwe aanwinsten ingeschreven in *RKDLibrary*. Een lichte afname ten opzichte van het voorgaande jaar, als gevolg van enkele grote projecten die onze aandacht vroegen, zoals de digitalisering van de beelddocumentatie. Daarnaast verwelkomde het RKD ook dit jaar een aantal belangrijke schenkingen, legateringen en bijzondere aanwinsten. Zo schonk de Van Reekum-van Moorselaar Stichting het archief van Carel Mondriaan, dat zij voor ons op een veiling konden bemachtigen en droeg het Kröller Müller Museum het archief van Chris Beekman over aan het RKD. Een drietal nieuwe aanwinsten worden hier uitgelicht.

Archief Eduard Karsen

Op 27 november kocht het RKD een aanvulling op het archief van kunstenaar Eduard Karsen (1860-1941) bestaande uit correspondentie met de kunsthandel en kunstenaarsverenigingen tussen ca. 1910 en 1940. Karsen behoorde tot de schilders van de Amsterdamse school en typerend was hun streven om het persoonlijk gevoel te verbeelden. Karsens schilderijen waren geen momentopnames maar dromerige verbeeldingen met titels als Avond, Lente of Najaar. Albert Verwey schreef over Karsen: 'De werkelijkheid had hij lief, maar omgedroomd'. Het aangekochte archief getuigt van de blijvende waardering van zijn werk, waarbij vooral anderen steeds moeite doen om zijn kunst te tonen en te verkopen.

Archief herman de vries

In maart 2019 werd het omvangrijke archief van kunstenaar herman de vries (1931) vanuit het Beierse Eschenau naar het RKD getransporteerd. de vries was betrokken bij de totstandkoming van de Nul-groep. de vries, van oorsprong plantkundige, werkt voornamelijk met natuurlijk materiaal zoals aarde, gras en verzamelingen van planten met een bepaalde werking.

Zo onderstreept hij de band tussen mens en natuur. In zijn archief bevindt zich dan ook een unieke documentatie rond de hallucinogene en geestverruimende werking van planten. Daarnaast geven aantekeningen, correspondentie, foto's, projectplannen en onderzoek naar de natuur en haar omgeving goed zicht op de onderzoekende en verbindende kunstenaarspraktijk van de vries.

Brieven van Mondriaan aan echtpaar Eugene en Gwendolyn Lux en aan Hendrik van Assendelft

Dankzij de steun van ondermeer het Mondriaanfonds, de Fondation Custodia en onze eigen Vriendenvereniging kon het RKD op een Parijse veiling achttien onbekende brieven en briefkaarten van Piet Mondriaan verwerven. Het betreft correspondentie aan de Remonstrantse predikant en verzamelaar Hendrik van Assendelft en aan het Amerikaans kunstenaarsechtpaar Eugene en Gwendolyn Lux. De brieven aan Van Assendelft bevatten nieuwe informatie over Mondriaans verblijf in Nederland gedurende de Eerste Wereldoorlog,

toen zijn werk de cruciale ontwikkeling doormaakte van naturalistisch naar abstract. Uit de brieven blijkt dat Van Assendelft in die periode voor Mondriaan een belangrijk klankbord was. De brieven zullen deel uitmaken van The Mondrian Papers, de digitale editie van alle brieven en artikelen van Piet Mondriaan.

Digitaliseren en Digitale Collecties

De belangstelling voor *Digital Art History* en *e-humanities* is nog steeds onverminderd groot. De rol die het RKD op dit gebied kan vervullen krijgt steeds meer vorm. Het RKD zet in op de verbinding met externe databases of de verrijking van eigen databases door externe specialisten. Een belangrijke stap daartoe is de oplevering van *Artists4all* in de zomer van 2019. Met deze applicatie is het nu mogelijk dat externe experts van instellingen binnen het veld informatie over kunstenaars kunnen toevoegen aan *RKDartists&*, onder redactie van het RKD. Ook is *RKDartists&* nu beschikbaar als *Linked Open Data*, en kan het door instellingen als thesaurus ingebouwd worden in het eigen collectiebeheersysteem. Verrijking van de databases vindt projectmatig plaats, *Gerson Digital*, een project in het kader van het programma *Arts of the Low Countries in context*, is daarvan een mooi voorbeeld.

DATABASE	Invoer 2019	Wijziging 2019	TOTAAL
RKDartists	1.108	13.795	13.520
RKDimages	3.546	23.393	26.939
RKDexcerpts	9.868	39.966	48.834
RKDtechnical	294	7.997	9.291
Totaal	14.816	84.151	98.967

Het RKD zet daarnaast in op het digitaal beschikbaar stellen van de eigen analoge collectie. Dit jaar werd de digitalisering van een grote hoeveelheid bijzonder klein drukwerk en een aantal kunsthandelarchieven afgerond dankzij financiering van het nationale programma voor het behoud van papieren erfgoed *Metamorfoze*. Ook kregen we in december een toekenning van *Metamorfoze* voor de verzorging en digitalisering van een aantal Modernistenarchieven, zoals die van Nelly van Doesburg, Paul Citroen en Leo Gestel. Dergelijke projecten zijn tevens een mooie gelegenheid om archieven die al lange tijd wachten op ontsluiting te inventariseren.

In december 2019 werd het project *Boxes*, de digitalisering van de beelddocumentatie, voorheen onderdeel van het programma RKD Digital Research, overgedragen aan de afdeling Collecties. Daarmee wordt *Boxes* goed ingebed binnen de organisatie en is het een goede oefening voor de toekomstige inpassing van structurele digitalisering van collectiemateriaal. Reguliere scanaanvragen worden vrijwel direct verwerkt in onze databases, zodat op die wijze ook steeds meer delen van de collectie online beschikbaar komen.

Behoud en beheer

In 2019 is het collectiebeheer verder geïmplementeerd binnen de organisatie. Een belangrijk onderdeel daarvan is de vastlegging van gegevens en standplaatsen van ongeregistreerde delen van de collecties, dat langzaam maar zeker af kan worden gerond. Tevens is in 2019 een nieuw beleid opgesteld voor beperktere toegang tot de depots met het oog op langdurig beheer en behoud van de collectie.

Ook het fysieke beheer heeft onze volle aandacht. In 2019 zijn 247 banden (opnieuw) ingebonden door boekbinderij Verschoor. Waar nodig zijn publicaties voorzien van een zuurvrije omslagmap uit oogpunt van preventieve conservering en zijn een aantal archieven en nieuwe aanwinsten voor langdurig behoud ontzuurd.

FINANCIËN

Zoals ook in het bovenstaande reeds opgemerkt betreft 2019 het derde jaar van de subsidieperiode 2017-2020. Met ingang van deze subsidieperiode is sprake van een gewijzigde systematiek op basis waarvan de subsidies van het Ministerie van OCW (hierna OCW) zijn toegekend.

Allereerst bestaat de subsidietoezegging uit drie delen, te weten:

- De subsidieverlening inzake de culturele basisinfrastructuur voor de periode 2017-2020 op basis van de advisering door de Raad voor Cultuur. Over de gehele subsidieperiode bedraagt deze toezegging op het moment van vaststellen van deze jaarrekening ruim € 6,375 miljoen; voor 2019 bedroeg het toegezegde bedrag bijna € 1,626 miljoen.
- De subsidieverlening op basis van de Erfgoedwet bestaat uit twee delen. Een deel voor de huisvesting en een deel voor het collectiebeheer. Met ingang van 1 januari 2017 is het RKD op grond van artikel 2.8 van de Erfgoedwet voor onbepaalde tijd belast met de zorg voor het beheer van museale cultuurgoederen van de Staat en/of andere cultuurgoederen. E.e.a. is in een brief d.d. 16 maart 2016 door OCW bevestigd. Op grond van de aan de Erfgoedwet gekoppelde 'Regeling beheer rijkscollectie en subsidiering museale instellingen', worden de beide deel-subsidies i.h.k.v. de Erfgoedwet in formele zin jaarlijks toegekend. Voor het huisvestingdeel is echter i.h.k.v. de onderhandelingen over het toekomstige huisvestingstelsel de intentie uitgesproken dat de betreffende subsidie voor de periode van 15 jaar gewaarborgd blijft. Voor 2019 bedroegen de toegekende subsidies voor de twee genoemde onderdelen respectievelijk ruim € 1,488 miljoen en bijna € 2,291 miljoen.

In totaliteit bedroegen de structurele subsidietoezeggingen van OCW over 2019 bijna € 5,406 miljoen.

Vanaf de huidige subsidieperiode zijn de verslaggevingsrichtlijnen uit het 'Handboek verantwoording cultuursubsidies – Instellingen' ten aanzien van een aantal posten aangepast ten opzichte van het verleden. In de actuele richtlijnen is sprake van een aangescherpte rubriceringen van opbrengsten (eigen inkomsten en private bijdragen vs. publieke subsidies) en kosten (primaire categoriale indeling vs. secundaire functionele indeling).

Een belangrijk accent in de actuele richtlijn betreft de bepalingen ten aanzien van de verantwoording van de huisvestingssubsidie. Binnen de voorgeschreven manier van verantwoorden via de balans ontstaat er pas recht op subsidie als ook daadwerkelijk kosten gemaakt worden. Door de verantwoording via de balans voor te schrijven, behoudt OCW in eerste instantie een claim op deze beschikbaar gestelde huisvestingsmiddelen.

Verder bevat het Handboek in het kader van de verantwoording van de huisvestingssubsidie nog een meer ‘coulante’ bepaling, waarvan het RKD over de jaren 2017 en 2018 reeds gebruik gemaakt heeft. Op grond van deze bepaling mag de *‘in een jaar niet bestede huisvestingssubsidie OCW aan (publieksactiviteiten of) andere activiteiten in het kader van cultuurgoederen’* besteed worden. Met name door de in de afgelopen jaren bestaande huisvestingssituatie van het RKD en het feit dat er geen sprake is van meerjarige verplichtingen, maakt het mogelijk ook over 2019 een substantieel bedrag ten gunste van het jaarlijkse exploitatieresultaat te brengen en zo een neutrale mutatie van de Algemene Reserve te realiseren. Op basis van de jaarrekening 2019 wordt duidelijk hoe één en ander in de verslaggeving tot uitdrukking komt.

Tenslotte resteerde ultimo 2018 nog een bedrag van bijna € 272.000 van de in 2015 door OCW additioneel beschikbaar gestelde middelen in verband met Technische Vervangingsinvesteringen en met Veiligheid (kenmerk 896539). Gezien de bijzondere huisvestingsproblematiek van het RKD in het huidige KB-complex en in lijn met overeenkomstige bepalingen uit het nieuwe Handboek inzake niet bestede huisvestingssubsidie (zie bovenstaand) heeft OCW ingestemd met een verruiming ten opzichte van de oorspronkelijke bestedingsdoeleinden van deze middelen. In dat kader zijn in 2019 de doorlopende implementatiekosten van de reorganisatie gedekt uit deze additionele subsidiemiddelen. Het resterende bedrag bedraagt ultimo 2019 bijna € 109.000, en is als ‘Nog te besteden additionele subsidie OCW’ op de balans verantwoord.

Eigen vermogen, bestemmingsfondsen en -reserves

De jaarrekening over 2019 laat een negatief resultaat (voor resultaatsverdeling) zien van € 108.665, in belangrijke mate (nl. € 109.055 negatief) bestaand uit het ‘Saldo uit gewone bedrijfsvoering’ en voor het overige deel (te weten € 390 positief) uit rentebaten.

Allereerst hebben in het kader van de resultaatverdeling onttrekkingen dan wel toevoegingen plaatsgevonden aan alle in dit kader relevante bestemmingsreserves en –fondsen. Voor een belangrijk deel vloeien deze mutaties voort uit de aard van de bestemmingsreserves- en fondsen en was ten tijde van het vaststellen van de begroting 2019 reeds met deze mutaties rekening gehouden.

Zoals hierboven reeds is aangegeven, hebben we gebruik gemaakt van de mogelijkheden die het actuele Handboek verantwoording cultuursubsidies biedt ten aanzien van de verwerking van de huisvestingssubsidie in deze jaarrekening in het algemeen en de additionele vrijval ervan ten behoeve van onze *‘andere activiteiten in het kader van de cultuurgoederen’* in het bijzonder. In dat kader hebben we ultimo 2018 een bedrag van € 342.119 als subsidiebaten gerealiseerd. Dit bedrag is op zodanig wijze bepaald dat aan het einde van het verslagjaar geen sprake meer was van een mutatie van de *Algemene reserve*. Op deze wijze zijn wij van mening dat we binnen de kaders/mogelijkheden van het nieuwe Handboek zijn gebleven en desondanks de ongewenste resultaatsconsequenties van de verslaggevingswijziging hebben voorkomen.

Exploitatierkening

Over 2019 was er weliswaar sprake van een negatief exploitatieresultaat van bijna € 109.000, maar de onttrekking van diverse posten aan daarvoor bestemde reserves en fondsen, resteerde een nihil mutatie van de *Algemene Reserve*. E.e.a. als gevolg van de bovenstaande gelegitimeerde aanwending

van de niet bestede huisvestingssubsidie ('interne subsidiering') ten behoeve van de activiteitenexploitatie.

Aan de batenkant werd de exploitatierekening over 2019 verder gekenmerkt door achterblijvende externe projectopbrengsten ten opzichte van de begroting. Daarmee vertoonde de exploitatierekening 2019 grote overeenkomsten met die over 2018. De voortgang van veel onderhanden projecten was niet conform de ten tijde van het opstellen van de begroting 2019 verwachte planning. Ook over 2019 was er sprake van compensatie door de eenmalige 'inhaal-opbrengsten' van diverse in de loop van 2019 afgewikkelde oude en langlopende projecten. E.e.a. als gevolg van het feit bij nader inzien bleek dat we door diverse oorzaken in de beginjaren van deze projecten (te) conservatief waren geweest met het realiseren van bijdragen. Deels door de bewuste keuze eerst langlopende projecten af te ronden zijn ook over 2019 niet of nauwelijks baten gerealiseerd door nieuwe subsidietoezeggingen.

Het percentage eigen inkomsten bedroeg over 2019 ongeveer 16% van de totale baten; over 2018 bedroeg dit percentage nog ruim 17%. Daarmee werd over 2019 de norm voor eigen inkomsten niet gehaald, zoals die sinds het reorganisatietraject RKD *on the Move* gehanteerd werd. Een neerwaartse ontwikkeling in belangrijke mate veroorzaakt door de met name de stagnatie in de omvang van het aantal gehonoreerde (externe gefinancierde) projectaanvragen.

Op deze plaats willen wij nogmaals de aandacht vestigen op het feit dat de bovenstaande interne (kruis-)subsidiering in de toekomst ongewenst is. Enerzijds omdat bij het realiseren van onze nieuwe huisvesting naar verwachting geen sprake meer zal zijn van niet bestede huisvestingssubsidies; anderzijds omdat een meer stringente financiële beheersing van projecten (inclusief de externe financiering ervan) van cruciaal belang is voor de financiële continuïteit van het RKD. Zeker gezien de doelstelling om in de toekomst het aandeel van eigen inkomsten opnieuw naar een niveau van 17% te brengen.

Zoals ook in andere onderdelen van het bestuursverslag ter sprake is gekomen, is gedurende 2019 een tussenevaluatie uitgevoerd van de implementatie van RKD *On the Move*. Doel van de tussenevaluatie was vast te stellen waar het RKD zich bevindt inzake het realiseren de doelen die ten grondslag lagen aan RKD *On the Move*. Wat is er gelukt? Wat nog niet? Wat kan beter? Wat moet beter?

De tussenevaluatie vormt een belangrijk hulpmiddel om te bepalen welk maatregelen het RKD op het gebied van organisatorische inrichting, sturing en werkwijze moet nemen om de gestelde doelen te bereiken:

1. Het organiek samenbrengen van archief, bibliotheek en beelddocumentatie.
2. Het verbeteren van de fysieke en digitale dienstverlening aan onze primaire doelgroepen.
3. Het realiseren van een digitale infrastructuur die voldoet aan geldende standaarden.
4. Het (in hoog tempo) digitaliseren van ons erfgoed, meer specifiek van de vermaarde
5. beeldcollectie.
6. Het in gang brengen van programmatisch werken, waarbij O&O een inhoudelijk initiatief heeft.
7. De samenwerking met universiteiten en musea, binnen en buiten Nederland, versterken o.m.
8. inhoudelijk, projectmatig en financieel.
9. Het versterken van het innovatief en ondernemend vermogen.
10. Het versterken van de organisatorische slagkracht.

Op basis van de tussenevaluatie zijn een tweetal centrale bevindingen geformuleerd. Enerzijds *'in controle, maar financiële positie kwetsbaar'* en anderzijds *'op koers, wel aanscherpingen nodig'*.

Om de aanscherpingen stapsgewijs en gefaseerd te kunnen realiseren hebben we op basis van een beknopte probleemanalyse de volgende acht verbetermaatregelen geformuleerd:

1. Aanscherping matrixmodel, gericht op verbetering van de samenwerking
2. Reductie aantal programma's
3. Aanscherpen profiel, outcomes en outputs programma's
4. Oprichten taskforces
5. Takenpakket Creative Connections overdragen aan afdelingen
6. Publicatiebeleid
7. Intensivering capaciteit en sturing op eigen inkomsten
8. Overlegstructuur verbeteren

Naast bovenstaande maatregelen is eveneens in het kader van stijgende structurele IT kosten in 2019 gewerkt aan een 'reparatieaanvraag' naar OCW. We verwachten in 2020, voor het aanbreken van de nieuwe beleidsperiode (2021-2024) uitsluitel over deze aanvraag.

De tussenevaluatie heeft bevestigd dat we met RKD *On the move* op de goede weg zijn. Het fysieke en digitale *Huis van de Kunstgeschiedenis* is ons wervend en wenkend perspectief, borgt samenhang binnen onze eigen organisatie en maakt ons tot een belangrijke strategische partner binnen relevante nationale en internationale netwerken. In het kader van het voorbereiden van de nieuwe subsidieaanvraag (2021-2024) wordt bezien of er aanscherpingen nodig zijn in ons strategisch profiel.

Ook over 2019 vormde de beheersing van de (structurele) personeelslasten wederom een belangrijke doelstelling in de interne beheersing van de activiteiten van het RKD. Gedurende het jaar is de formatie waarmee op 1 januari 2018 de nieuwe organisatie op basis van 'RKD on the Move' van start is gegaan weer verder aangescherpt, met onder andere als resultaat dat zowel de personeelslasten beheer, als de personeelslasten activiteiten over 2019 vrijwel op het begrote niveau liggen.

Het totale personeelsbestand op 31 december 2019 nam licht toe tot in totaal 57,95 fte's (in 2018, 54,81 fte's). Dit betreft een totaal aantal van 68 medewerkers. Hiervan hebben 10,89 fte's (in 2018, 10,5 fte's) een dienstverband voor bepaalde tijd; een aantal van 15 medewerkers.

De hogere kosten voor ingehuurd personeel beheer hebben met name betrekking op de kosten van het vervolg van enkele transitietrajecten. Hiervoor waren weliswaar bedragen begroot; de werkelijke lasten vielen echter hoger uit.

De huisvestingslasten worden ten opzichte van de begroting 2019 in totaliteit onderschreden. Voor wat betreft huur en servicelasten zijn inmiddels principe-afspraken met het Rijksvastgoedbedrijf gemaakt, waarbij de onduidelijkheid/onenigheid over de wijze van toerekenen van de servicekosten helaas nog niet is opgelost. De overschrijding van de post 'Servicelasten' is vrijwel geheel aan deze onduidelijkheid/onenigheid te wijten. Vooralsnog zijn de als zodanig bestreden gefactureerde bedragen als kosten opgenomen. Een deel van de facturen is echter nog niet betaald. Voor het overige heeft de aanzienlijke onderschrijding van de post 'Overige huisvestingskosten' (net als vorige jaren) te maken met de beperkte voortgang in het huisvestingsdossier; beschikbare budgetten zijn maar deels aangesproken.

De overschrijdingen inzake de post 'Organisatiekosten' hebben met name betrekking op de advieskosten inzake de tussenevaluatie van 'RKD on the Move'; de (door)ontwikkeling van de administratieve systemen, de hoger dan begrote kosten voor lidmaatschappen en abonnementen en de hoger dan begrote verzuimkosten, etc. Tevens betreft een deel van de advieskosten de ondersteuning inzake het huisvestingsdossier. Voor een deel zijn deze kosten gedekt door de middelen uit de additionele subsidie OCW. Tenslotte betrof dit de kosten voor de digitalisering van het RKDBulletin; voor een deel worden deze kosten gedekt door een bijdrage van de Stichting Cornelis Hofstede de Groot.

Het achterblijven van de afschrijvingskosten wordt met name veroorzaakt doordat de in de begroting 2019 ingeruimde financiële ruimte voor innovatieve ICT-investeringen vrijwel niet is benut. De hiervoor gemaakte plannen zijn nog niet gerealiseerd.

Financiële positie ultimo 2019

Het RKD heeft geen winstoogmerk. Positieve resultaten worden toegevoegd aan het eigen vermogen, negatieve resultaten verlagen het eigen vermogen. Binnen het eigen vermogen zijn diverse bestemmingsfondsen en -reserves gevormd. Met het oog op de continuïteit van de organisatie heeft met name de *Algemene Reserve* een bufferfunctie om op terug te kunnen vallen bij calamiteiten met (ernstige) financiële consequenties. De omvang van de *Algemene Reserve* is door hierboven aangegeven omstandigheden ongewijzigd en bedraagt ultimo 2019 € 612.064. Naar aanleiding van de jaarrekening 2018 en de plannen voor het ontwikkelen van het RKD in het algemeen en de digitalisering van de collectie is de groei-doelstelling van het eigen vermogen met ingang van 2019 opgeschort tot en met in ieder geval 2020, het jaar dat de implementatie van RKD on the Move afgerond dient te zijn.

Voorts zijn bij het beschouwen van de financiële positie van een instelling de liquiditeits- en solvabiliteitsratio's belangrijke graadmeters. Zowel de liquiditeits- als de solvabiliteitspositie staan gedurende 2019 met name onder invloed van de ontwikkelingen inzake het project RKDResearch. Dit betreft zowel de financieringskant, meer in het bijzonder het completeren van de bevoorschotting van de lening van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), als de uitgaven-/bestedingskant in de vorm van de investeringen in de digitale scans. De totale investeringen tot en met het einde van dit project bedragen ongeveer € 1,8 miljoen. In de loop van 2019 is hiervoor ruim 42% gerealiseerd; de met de digitalisering van de scans verbonden kosten worden als 'digitale vaste activa' geactiveerd. In de balans per ultimo 2019 wordt deze activacategorie voor het eerst specifiek benoemd. Ook op diverse andere plaatsen in de toelichting op de balans en de grondslagen wordt aandacht geschonken aan de wijze waarop deze activeringen in de financiële verslaggeving tot uitdrukking komen.

Het RKD beschikt nog steeds over een voldoende liquiditeitspositie (op korte termijn); rekening houdend met de saldi aan liquide middelen, uitstaande vorderingen en uitstaande kortlopende schulden bedraagt de liquiditeitspositie ultimo 2019 bijna € 2,0 miljoen (ultimo 2018 bijna € 2,2 miljoen). De lichte afname over 2019 is in belangrijke mate te wijten aan het feit dat de bevoorschotting op de lening van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) is afgerond en de lening in zijn geheel is ontvangen, terwijl met name de digitalisering van de collectie (en de daarmee gepaard gaande uitstroom van liquiditeit) aanzienlijke vormen heeft aangenomen; in aantallen scans is ongeveer 43% van de geplande digitalisering afgerond. Ook over 2020 zal nog een aanzienlijke uitstroom van liquiditeit voor digitalisering plaatsvinden; de ontwikkeling van de liquiditeitspositie wordt nadrukkelijk gemonitord.

Uiteraard heeft de afgeronde bevoorschotting tevens geleid tot een toename van de langlopende schuld aan RVO; uiteraard met gevolgen voor de solvabiliteit. Als gevolg van deze langlopende financiering is de solvabiliteit (de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen) ultimo 2019 teruggelopen naar bijna 26% (ultimo 2018 bijna 29%). Ondanks deze teruggang kan (evenals over voorgaande jaren) nog steeds gesteld worden dat het RKD in aanzienlijke mate met eigen vermogen is gefinancierd.

Begroting 2020

De begroting 2020 is op 9 december 2019 door de Raad van Toezicht goedgekeurd. Belangrijke ontwikkelingen uit 2019 die tevens van invloed zijn op de begroting 2020 betreffen met name de verdere implementatie van de nieuwe organisatie als gevolg van het reorganisatietraject RKD *On the Move*, inclusief de uitkomsten van de in 2019 uitgevoerde tussenevaluatie van dit traject. Verder blijven ook de invloed van de gewijzigde financiële verslaggeving inzake de OCW – Huisvestingssubsidie merkbaar en de voortgang van de ontwikkelingsfase van het digitaliseringsproject RKD Research.

	<u>Begroting 2020</u>
BATEN	
Directe opbrengsten	
Publieksinkomsten	195.140
Sponsorinkomsten	-
Overige inkomsten	122.900
Indirecte opbrengsten	<u>33.500</u>
<i>Totale opbrengsten</i>	<i>351.540</i>
Subsidies en bijdragen	
Structurele subsidie OCW	5.446.978
Overige niet structurele subsidies en bijdragen	<u>1.001.874</u>
<i>Totale subsidies en bijdragen</i>	<i>6.448.852</i>
TOTALE BATEN	<u>6.800.392</u>
LASTEN	
Beheerslasten personeel	1.090.799
Beheerslasten materieel	<u>1.488.753</u>
<i>Totale beheerslasten</i>	<i>2.579.552</i>
Activiteitenlasten personeel	3.297.680
Activiteitenlasten materieel	<u>998.660</u>
<i>Totale activiteitenlasten</i>	<i>4.296.340</i>
TOTALE LASTEN	<u>6.875.892</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-75.500
Rentebaten/-lasten	<u>-</u>
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>-75.500</u>

Mede naar aanleiding van de uitkomsten van de tussenevaluatie van de implementatie van het 'Verander- en implementatieplan RKD *On The Move* kon gedurende 2019 de interne beheersing van de personele formatie verder verbeterd en aangescherpt worden. E.e.a. heeft ook een positieve invloed op de voor 2020 begrote personeelsformatie. Door het personele verloop in 2020 kan, weliswaar in beperkte mate, invulling gegeven worden aan de gewenste flexibilisering van de personeelsformatie.

Helaas vertoont de begroting 2020 ook de nadelig invloeden van de reeds over 2019 gesignaleerde stagnatie van de extern gefinancierde projectenportefeuille.

Gezien het feit dat het negatieve begrote resultaat over 2020 gedekt kan worden uit bestemmingsreserve en er over 2020 ook weer gebruikt gemaakt is van de 'interne' subsidiering door huisvestingsmiddelen is het ook over 2020 weer mogelijk geweest een (in principe) sluitende begroting te presenteren.

Een belangrijk dekking voor het negatieve exploitatieresultaat betrof de bijdrage uit de bestemmingsreserve Kunsthistorisch Onderzoek ten behoeve van het grote digitaliseringsproject RKD Research. In het voorgaande is reeds nader ingegaan op de inhoudelijke aspecten van dit project.

RISICOANALYSE

Strategische risicoanalyse

Met het oog op de continuïteit van het RKD betreffen de belangrijkste strategische risico's cq. uitdagingen:

- De transitie van een analoge wijze van beheer en ontsluiting van de collectie naar een digitale werkwijze en het ontwikkelen van een businessmodel dat economisch rendabel is ter exploitatie van deze (digitale) collectie, alsmede het realiseren van een lange termijn gezonde financiële positie.
- Het waarborgen van voldoende financiële middelen voor een sluitende exploitatie van de activiteiten van het RKD. Zowel deze structurele beheersactiviteiten waarvoor dekking gevonden dient te worden vanuit structurele subsidiering door het Ministerie van OCW, als incidentele/ad hoc projectmatige activiteiten waarvoor externe financiering vanuit een brede achterban van belang is.
- Het realiseren van (nieuwe) huisvesting voor het RKD, op zijn minst adequaat voor het realiseren van de huidige activiteiten/doelstellingen, maar waarin tevens toekomstige ambities gerealiseerd kunnen worden.

Transitie analoog naar digitaal

Eind 2017 is het RKD gestart met het project RKD Research waarmee een belangrijke stap wordt gezet in deze transitie in het algemeen en het ontwikkelen van een businessmodel dat op (middel)lange termijn tot de verhoging van eigen inkomsten moet leiden in het bijzonder. Voor het ontwikkelen van dit project is van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een renteloze startfinanciering ontvangen. In het kader van het project is ultimo 2019 de digitalisering van de collectie 'op stoom' en zal in de loop van 2020/2021 gestart moeten worden met de implementatie van het opgezette businessmodel. Belangrijke risico's hierbij zijn onder andere toekomstige technologische ontwikkelingen, de acceptatie van digitale diensten (zowel bij de museale achterban als het publiek) en de juiste prijsvorming. Maar ook in de toekomst zal additionele externe financiering van digitaliseringsactiviteiten, ons 'digitale huis', een punt van aandacht blijven. Dit heeft mede te maken met het feit dat RKD de komende decennia geen substitutie kan laten plaatsvinden in haar exploitatiekosten; archieven en collectie zijn en blijven voorlopig ook analoog aangeleverd en vragen derhalve investeringen op dat vlak. In deze lijn is dan ook in 2019 een 'reparatie-subsidie' aangevraagd bij OCW om de stijgende bijkomende digitale lasten op langere termijn te kunnen

betalen. Deze aanvraag voor een verhoging van de structurele subsidie zou in moeten gaan per 2021, uitsluitend wordt halverwege 2020 verwacht.

Waarborgen adequate financiële middelen

De belangrijkste inkomstenstroom voor het RKD betreft de structurele subsidiering door het Ministerie van OCW. Het jaar 2019 betreft het voorlaatste jaar van de subsidieperiode 2017-2020. Eind 2020 zal de aanvraag voor de nieuwe subsidieperiode 2021-2024 ingediend worden. Binnen bepaalde marges is dit een inkomstenstroom met een (zeer) laag risicoprofiel; het RKD ontvangt reeds in een lange reeks van jaren een structurele subsidie en wordt gewaardeerd om de daarmee gerealiseerde doelstellingen.

Ten einde op structurele basis een (op zijn minst) sluitende exploitatie te realiseren, uitgaande van het continueren van het huidige activiteitsniveau is echter een structureel niveau aan externe financiering van overige subsidiegevers/financiers benodigd. Gemiddeld een bedrag van minimaal 17% van de totale inkomsten. Het op zijn minst houder van een toereikende projectportefeuille (met name voor wat betreft de financiële dekking) vormt daarbij de uitdaging/risico. Er wordt nadrukkelijk gestuurd op het acquireren van goede projectvoorstellen, interessant genoeg voor externe financiers om aan bij te dragen.

Huisvesting

Ten aanzien van de huisvestingsproblematiek is in zoverre duidelijk dat de huidige huisvesting in een deel van het complex van de Koninklijke Bibliotheek niet meer gecontinueerd kan en zal worden. Op de middellange termijn zal het RKD derhalve om moeten zien naar huisvesting op een andere locatie. Momenteel vindt met diverse partijen, zoals het RVB en OCW overleg plaats over zowel het afwikkelen van de huidige huisvesting als over het realiseren van een nieuwe huisvesting op een nieuwe locatie. Voor beide is van belang dat e.e.a. binnen onze financiële mogelijkheden gerealiseerd kan worden. Belangrijkste risico's hierin zijn de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt en de ontwikkelingen op politiek vlak.

Om in de komende jaren een antwoord te hebben op de bovenstaande uitdagingen cq. risico's ontwikkeld het RKD diverse strategieën en is het in gesprek/onderhandeling met relevante stakeholders. Voorts moeten ook de resultaten van de nieuwe inrichting van de organisatie in het kader van *RKD On the Move* het RKD in de toekomst meer financiële stabiliteit geven en de financiële continuïteit voor de middellange c.q. lange termijn waarborgen.

Operationele risico's

Informatiebeveiliging en ICT

In operationele zin kan er sprake zijn van risico's ten aanzien van de adequate inrichting van de werkorganisatie en van de continuïteit en betrouwbaarheid van de ICT-organisatie. Om deze risico's te voorkomen zijn er, naast zowel fysieke beveiliging van systemen, zowel intern als bij externe datacenter-leveranciers, door middel van firewalls, brandpreventie en fysieke toegangsbeveiliging, diverse procedurele- en softwarematige beheersmaatregelen ingericht, zoals;

- Backup en recovery procedures
- Procedures voor incidentmanagement
- Afspraken over change management met externe leveranciers
- Procedures voor toegangsbeveiliging en rechten in systemen
- Business continuity procedures en afspraken met leveranciers.

Interne beheersing

Voor wat betreft de werkorganisatie bestaan diverse procedures en zijn bevoegdheden als procuratie- en budgethouderschap vastgesteld, gericht op de beheersing van de interne beheersing van financiële middelen. In het bijzonder ter voorkoming van onjuist c.q. ongewenst gebruik van middelen of zelfs fraude. De bestaande procedures en vastgestelde bevoegdheden, en met name de toereikendheid ervan worden jaarlijks besproken en voor zover relevant voor de jaarrekening getoetst tijdens de accountantscontrole.

Gezien de omvang van het RKD wordt de bovenstaande omvang en diepgang van de risico-analyse als toereikend beschouwd.

GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het RKD onderschrijft de acht principes van de Governance Code Cultuur, in de herziene versie zoals die vanaf 2019 van kracht is. De principes zijn verankerd in de statuten en de bestuurs- en uitvoeringspraktijk van het RKD. Periodiek vindt overleg plaats tussen de directeur-bestuurder en de voorzitter van de RvT, zowel binnen als buiten de vergadermomenten om.

Waar de acht principes binnen onze organisatie niet onverkort worden toegepast, wordt onder het motto 'past toe of leg uit' hierop een toelichting gegeven in dit bestuursverslag of het verslag van de Raad van Toezicht.

In het onderstaande wordt in detail aangegeven hoe het RKD de principes en aanbevelingen uit de Governance Code Cultuur worden toegepast.

- 1. De organisatie realiseert haar maatschappelijke doelstelling door culturele waarde te creëren, over te dragen en/of te bewaren.*

Het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis is een van de belangrijkste documentatie- en onderzoeksinstellingen ter wereld. Als kennisinstituut werken we nauw samen met musea, erfgoedinstellingen, universiteiten en particuliere instellingen. Het RKD heeft naast een onderzoeksfunctie, een collectie- en een publieksfunctie. Onze medewerkers leveren bijdragen aan onderzoek, publicaties en tentoonstellingen. Wij beheren unieke archieven, documentatie- en fotomateriaal en de grootste kunsthistorische bibliotheek over de Westerse kunst van de late middeleeuwen tot heden, met een focus op de kunst van de Nederlanden in internationale context. Naast schilder-, teken- en beeldhouwkunst, beslaan de collecties ook monumentale kunst, moderne media en vormgeving. De collecties zijn zowel digitaal als in de studiezaal te raadplegen.

De kerntaak van het RKD is het verzamelen, beheren, beschikbaar stellen en presenteren van archief- cq. documentatie- en bibliotheekmateriaal van en over de kunst van de Nederlanden in internationale context en het bevorderen van onderzoek hiernaar, zelfstandig en in samenwerking met derden. Onze organisatie vervult een belangrijke ondersteunende functie voor musea, universiteiten, veilinghuizen, galleries, kunsthandels en andere instellingen. Ook zelfstandige onderzoekers, vakspecialisten en verzamelaars maken veelvuldig gebruik van de beschikbare collecties, kennis en publicaties. Het RKD richt zich vooral op hen die de collecties gebruiken voor hun werk, gericht op documentatie, studie of onderzoek, maar ook particulieren op zoek naar kunsthistorische informatie zijn van harte welkom.

2. *De organisatie past de principes van de Governance Code Cultuur toe en licht toe hoe zij dat heeft gedaan ('pas toe én leg uit'). De organisatie volgt de aanbevelingen op en wijkt daar alleen gemotiveerd van af ('pas toe óf leg uit').*

Het bestuur van het RKD is verantwoordelijk voor het naleven van de Governance Code Cultuur en de verankering in de organisatie. De RvT houdt toezicht op de naleving van de Governance Code cultuur en evalueert deze periodiek.

3. *Bestuurders en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn alert op belangenverstremgeling, vermijden ongewenste belangenverstremgeling en gaan op een transparante en zorgvuldige wijze om met tegenstrijdige belangen.*

Leden van de RvT van het RKD vermijden elke vorm van belangenverstremgeling. De RvT maakt mogelijke vormen van belangenverstremgeling bespreekbaar binnen de vergaderingen van de RvT en handelt op de juiste wijze indien aan de orde. Mogelijke belangenverstremgelingen van bestuurders en toezichthouders worden gemeld aan de voorzitter van de RvT. De voorzitter besluit of er sprake is van ongewenste belangenverstremgeling of tegenstrijdig belang en treft passende maatregelen. De RvT en bestuurder zorgt dat de ongewenste belangenverstremgeling zich niet voordoet of zo snel mogelijk wordt opgeheven. Mocht er sprake zijn van tegenstrijdige belangen, dan onthoudt de betrokken bestuurder of toezichthouder zich van besluitvorming en uitvoering van deze zaken.

4. *Bestuurders en toezichthouders zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar.*

Het RKD volgt het Raad van Toezichtmodel. Volgens dit model is de directeur-bestuurder verantwoordelijk voor de dagelijkse sturing, houden de leden van de Raad hierop toezicht en hebben daarbij een controlerende, stimulerende en adviserende rol. De directeur-bestuurder wordt benoemd en ontslagen door de RvT. Het bestuur verschaft de RvT tijdig alle informatie die nodig is voor een goede uitoefening van zijn functie.

5. *Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie.*

De stichting kent een tweehoofdige directie, die de verantwoordelijkheid draagt voor de algemene gang van zaken binnen de stichting en richt zich bij de vervulling van zijn taak op het culturele, economische en maatschappelijke belang van de stichting, rekening houdend met de actueel geldende Governance Code Cultuur.

6. *Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie.*

Voor het beloningsbeleid hanteert het RKD de Museum Cao 2018-2020. Daarnaast kent het RKD een geactualiseerd personeelsbeleid dat raadpleegbaar is in een laagdrempelig (online) personeelshandboek. Voor wat betreft de invulling van haar personeelsbeleid onderschrijft het RKD fair practice code, de ethische code van musea en de Code Culturele Diversiteit. In geval van misstanden in de organisatie zijn er diverse maatregelen getroffen waarmee medewerkers altijd kunnen escaleren op het juiste niveau en terecht kunnen met hun vragen. Zo kunnen medewerkers van het RKD in geval van intimidatie terecht bij een professionaal en extern bureau van vertrouwenspersonen. Verder geldt intern een klachten- en klokkenluidersregeling die uitgebreid wordt toegelicht in de online personeelsgids. Deze regelingen voorzien ook in escalatie richting RvT

afhankelijk van de kwestie die voorligt. Verder stelt de RvT de accountant aan en heeft zij jaarlijks een informatief gesprek met de ondernemingsraad.

De controller werkt voor en met de directie maar heeft een directe relatie naar de bestuurder en RvT. Jaarlijks wordt door de accountant een interimcontrole uitgevoerd waarin de financieel administratieve processen van de organisatie worden getoetst. Aanbevelingen worden verwoord in de managementletter en jaarlijks besproken binnen de auditcommissie en RvT.

7. De raad van toezicht voert zijn toezichthoudende, adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit.

De RvT van het RKD vervult zijn toezicht-, goedkeurings-, advies- en werkgeversfuncties op een evenwichtige wijze en richt zich daarbij op het culturele, economische en maatschappelijke belang van de stichting, rekening houdend met de actueel geldende Governance Code Cultuur. De RvT van het RKD heeft als taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen de stichting. Hij staat de tweehoofdige directie met raad ter zijde. Bij de vervulling van hun taken richten de leden van de RvT zich naar het belang van de stichting. Ook is de RvT verantwoordelijk voor de profielschets, benoeming, beoordeling, schorsing, ontslag en vaststelling van het salaris en de regeling van de overige arbeidsvoorwaarden van de directeur-bestuurder. De RvT bepaalt zijn eigen agenda en de daarvoor noodzakelijke informatie. De afzonderlijke leden hebben een eigen verantwoordelijkheid voor de eigen informatievoorziening. Eenmaal per jaar wordt een vergadering van de RvT gehouden, waarin het bestuur niet aanwezig is en in welke vergadering het functioneren van de directeur-bestuurder en de RvT wordt geëvalueerd.

De RvT benoemt op advies van de directeur-bestuurder een externe accountant, die onder andere verantwoordelijk is voor de controle van de jaarrekening en minimaal eenmaal per jaar in een vergadering van de RvT verslag uitbrengt van zijn bevindingen. In 2019 heeft de RvT uit haar midden een auditcommissie ingesteld, ter ondersteuning en advisering van de RvT ter zake van financieel economische onderwerpen, in het bijzonder de jaarrekening en jaarbegroting (in relatie tot het jaarlijkse beleidsplan).

8. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid.

Het RKD kent een RvT bestaande uit een door hem te bepalen aantal van ten minste drie - en ten hoogste zeven leden. De organisatie van het RKD maakt vacatures in de RvT openbaar en werft nieuwe leden op basis van een profielschets en via een transparante procedure. De leden van de RvT worden benoemd door de RvT, gehoord de directeur-bestuurder. De RvT benoemt uit zijn midden een voorzitter. De leden van de RvT worden benoemd voor een periode van maximaal vier jaar en zijn na verstrijken van die termijn éénmaal herbenoembaar. De leden van de RvT treden af volgens een door de RvT op te stellen rooster.

Bij de samenstelling van de RvT wordt, gelet op de diverse facetten die de aandacht van de RvT vragen, naast algemene bestuurlijke kwaliteiten en affiniteit met de doelstelling van de stichting, een spreiding van deskundigheden, achtergronden en disciplines nagestreefd. De RvT is onbezoldigd. De in de uitoefening van hun functie gemaakte kosten worden aan de leden van de RvT vergoed

CODE FAIR PRACTICE / CODE CULTURELE DIVERSITEIT

Het RKD onderschrijft de Code Fair Practice en de Code Culturele Diversiteit. De 10 onderdelen van de Code Fair Practice zijn verankerd in de organisatie (en kernadministraties) en uitvoeringspraktijk. Hier volgt per onderdeel een summier toelichting.

1. Het RKD betaalt haar werknemers, stagiairs en vrijwilligers een eerlijke vergoeding conform cao Musea.
2. Het RKD heeft alle verplichte verzekeringen geregeld voor haar werknemers, stagiairs en vrijwilligers.
3. Het RKD maakt duidelijke afspraken wanneer het gaat over auteursrecht van het werk van een ander of van het eigen werk.
4. Het RKD neemt voldoende maatregelen om onder veilige en gezonde omstandigheden te kunnen werken.
5. Het RKD biedt mogelijkheden om haar werknemers na of bij te scholen.
6. Het RKD probeert het werk van haar werknemers te evalueren, o.m. middels reflectiegesprekken. Tijdens dergelijke gesprekken komen enkele thema's, die bij fair practice behoren, ter sprake.
7. Het RKD stelt transparante financiële verantwoordingen op, die worden gedeeld met direct betrokkenen.
8. Het RKD wil diversiteit en inclusiviteit in de culturele en creatieve sector stimuleren. Wij bieden in principe ruimte aan iedereen. Ook het RKD is gebaat bij een betere afspiegeling van de diversiteit, die de bevolkingssamenstelling laat zien. Het RKD bevordert diversiteit en inclusiviteit momenteel vooral door de digitale toegankelijkheid ('voor iedereen') te bevorderen. In slechts enkele jaren is die toegankelijkheid enorm bevorderd.
9. Het RKD past de Governance Code Cultuur actief toe.
10. Het RKD heeft het gevoel dat haar financiers erop vertrouwen dat het RKD de beste keuzes maakt. Het RKD heeft goed werkgeverschap hoog in het vaandel staat en biedt haar werknemers de best mogelijke arbeidsvoorwaarden aan in lijn met de cao Musea.
11. Het RKD betaald al haar opdrachtnemers een eerlijke vergoeding (waarmee zij zich kunnen beschermen tegen risico's) en afspraken zijn vastgelegd en te evalueren.

Directie

De directie bestond in 2019 uit:

Prof. dr. C.W.M. Stolwijk, Algemeen directeur, tevens statutair bestuurder

Drs. M.S. Pondman, Directeur

Staf

Mr. drs. A.M.L. van der Torren, Directiesecretaris

J.H. Swachten, Controller

Managementteam

De samenstelling van het managementteam was gedurende 2019:

Prof. dr. C.W.M. Stolwijk, Algemeen directeur, voorzitter

Drs. M.S. Pondman, Directeur

Drs. S.E. Craft-Giepmans, Programmamanager *Impact of Masters*

Drs. A.M. Geerts, Programmamanager *Treasures*

Dr. E. Kolfin, Programmamanager *Moving Masters* (tot 31 maart 2019)

Drs. A. Hopmans, Programmamanager *Connections*

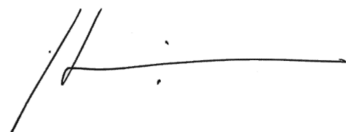
Drs. J. Niessen, Hoofd *Collecties*
Drs. E. Samson, Hoofd *Digitaal Informatie Management*
J. Thielen, Programmamanager *Kunstlab / RKD Research*

Ondernemingsraad

De samenstelling van de Ondernemingsraad in 2019:

Drs. M.B.P. Heslenfeld, voorzitter
D.N. de Ruijter – Ekema, secretaris
Drs. R. van Bragt
A.E.M. Kooijman-Spadon
M. Tubben

Den Haag, 30 maart 2019
Stichting RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis,

Prof. dr. C.W.M. Stolwijk (*Directeur-bestuurde*)

VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

De samenstelling van de Raad van Toezicht was in 2019:

- Mr. G.N. Roes, Voorzitter, Lid van de Raad van State (benoemd per 21 februari 2017, 1^e termijn);
- Drs. H.M. Godschalx, portefeuille Financiën, Managing director, NIBC Bank N.V. (benoemd per 17 oktober 2016, 1^e termijn);
- Drs. G. Luijten, portefeuille Musea, Directeur Fondation Custodia, Parijs (benoemd per 1 januari 2016, benoemd q.q.);
- Drs. D.T.M. Majoor, portefeuille Openbaar Bestuur, aanvankelijk Lid College van Bestuur, Hogeschool voor de Kunsten Utrecht; vanaf 1 september 2019 directeur van Theater Kikker in Utrecht en Podium Hoge Woerd in Leidsche Rijn (benoemd 24 september 2018, 1^e termijn);
- Ir. H.H. Buss, portefeuille Cultureel Ondernemen, Partner/ COO DrivenbyData Weesp), Partner WIFIBooks (Amsterdam), (benoemd per 1 januari 2019, 1^e termijn);
- Prof. dr. K. Brosens, portefeuille Wetenschap, Chair Kunstgeschiedenis en vanaf 1 juni 2019 hoogleraar Kunstgeschiedenis aan de Katholieke Universiteit Leuven (benoemd per 1 januari 2019, 1^e termijn).

De Raad vergaderde driemaal: op 23 maart, 20 juni en 12 september. De geplande vergadering van 9 december werd wegens ziekte afgelast. De Algemeen directeur overlegde minimaal zesmaal met de voorzitter, waarvan eenmaal een evaluatiegesprek.

Vergaderingen

De belangrijkste onderwerpen die in 2019 in de vergaderingen zijn behandeld, betreffen:

Jaarrekening 2018

De Raad is verheugd dat de jaarrekening 2018 (evenals die over 2017) sluit met een nihil toevoeging/onttrekking aan de algemene reserve. Één en ander in verband met de bijzonder cq. gelegitimeerde verwerking van een beperkt deel van de huisvestingssubsidie ter dekking van de exploitatie van activiteiten. Nogmaals benadrukt de RvT dat deze situatie uiterlijk tot het moment van het realiseren nieuwe huisvesting mag duren. De Jaarrekening 2018 werd op 23 maart 2019 goedgekeurd.

Auditcommissie

In de vergadering van de Raad van 12 september 2019 werd het reglement van de auditcommissie vastgesteld. Drs. H.M. Godschalx en ir. H.H. Buss waren op 23 maart 2019 reeds benoemd als leden van deze auditcommissie. Uitgaande van het reglement werd op 2 december 2019 de eerste keer vergadert; in deze vergadering stond onder andere de concept begroting 2020 geagendeerd met als uitkomst dat de auditcommissie positief adviseerde aan de RvT inzake de goedkeuring van deze begroting 2020.

Huisvesting

Ook in 2019 was de mogelijke nieuwe huisvesting van het RKD een terugkerend onderwerp op de agenda. Gedurende het jaar werd de optie van huisvesting in het voormalige Rijksarchief aan Bleijenburg 7 gecontinueerd en werd deze optie in samenwerking met het RVB en het Ministerie van OCW verder uitgewerkt. Extern opgetreden onduidelijkheid over de slagingskans van deze optie, deed besluiten daarnaast om te zien naar mogelijke alternatieven.

Organisatieontwikkeling

De Raad begeleidde in 2019 vanuit haar toezichhoudende rol en verantwoordelijkheid het reorganisatie-traject RKD *On the Move*, dat in januari 2018 werd geïmplementeerd en als uitgangspunt had het RKD naar een hoger (wetenschappelijk) niveau te brengen. De Directie informeerde de Raad over de voortgang van het traject. De organisatieontwikkeling werd in 2019 zowel intern als extern geëvalueerd en in de loop van het jaar, op basis van positieve resultaten, afgerond.

Digitalisering beeldcollectie

De Raad nam met veel belangstelling kennis van de voortgang van het digitaliseringstraject van de collectie beelddocumentatie, RKD *Boxes*, die in het najaar 2018 van start ging. De Raad onderschreef het belang van digitalisering van de collectie voor de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie van het RKD. De Raad nam met instemming kennis van de aandacht die wordt besteed aan met de digitalisering samenhangende vraagstukken op het gebied van het auteursrecht, het contractenrecht en privacy. Voorts heeft de Raad kennis genomen van de (geraamde) verdien capaciteit van het in de digitalisering van de beeldcollectie opgezette businessmodel voor RKDResearch, mede in relatie tot de in dit kader van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) ontvangen lening.

Governance Code Cultuur

De Stichting RKD hanteert daarbij de Governance Code Cultuur: goed bestuur en toezicht in de cultuursector, een code die in 2019 geheel herzien is. Een belangrijk deel van de in de Governance Code Cultuur opgenomen principes worden nauwgezet en professioneel nageleefd door zowel de directeur bestuurder als de Raad. De formele vastleggingen en documentatie van het nakomen van deze principes is voor verbetering vatbaar; voorbeelden daarvan zijn de gestructureerde agendering/notulering van vergadering, waarbij expliciet aandacht wordt gegeven aan de voor de uitvoering van de toezichhoudende taak relevante onderwerpen. In het komende verslagjaar 2020 zullen de verbeteringen ter hand genomen worden. Tevens zal een nader e afstemming plaatsvinden tussen de principes en aanbevelingen van de nieuwe herziene Governance Code Cultuur en de relevante bepalingen in de actuele versie van de statuten.

Halfjaarrapportage 2019

De Raad heeft kennis genomen van de financiële resultaten over het eerste halfjaar van 2019, Het beeld wordt bevestigd dat met name door de achterblijvende externe projectbaten het nog steeds noodzakelijk blijft om gebruik te maken van de dekking van de exploitatie van activiteiten door niet bestede huisvestingsmiddelen. Een situatie die eindig zal zijn en daarmee als zodanig ongewenst voor de middellange termijn.

Compliance en integer handelen

Compliance en integer handelen kregen blijvend aandacht binnen de organisatie. Verschillende onderdelen van de organisatie werden regelmatig getoetst aan wet –en regelgeving, hetgeen soms leidde tot aanscherping van beleid.

Begroting 2020

De Raad verleende, mede op basis van het positief advies hieromtrent van de auditcommissie, bij monde zijn voorzitter, op 19 december 2019 goedkeuring aan de Begroting 2020.

Conform de statuten heeft de Raad van Toezicht de jaarrekening over 2018, inclusief het bijbehorende bestuursverslag, beoordeeld en kennisgenomen van het verslag van de accountant. De Raad van Toezicht heeft in haar vergadering de genoemde stukken goedgekeurd.

Den Haag, 30 maart 2020

Stichting RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis,

Mr. G.N. Roes, Voorzitter

Drs. H.M. Godschalx, portefeuille Financiën

Drs. G. Luijten, portefeuille Musea

Drs. D.T.M. Majoor, portefeuille Openbaar Bestuur

Ir. H.H. Buss, portefeuille Cultureel Ondernemen

Prof. dr. K. Brosens, portefeuille Wetenschap

JAARREKENING

BALANS

	<u>31 december 2019</u>	<u>31 december 2018</u>
ACTIVA		
I. Digitale vaste activa	769.429	45.856
II. Materiële vaste activa	<u>51.610</u>	<u>113.251</u>
Totaal vaste activa	821.039	159.107
Vorderingen	849.653	743.360
Liquide middelen	<u>3.276.779</u>	<u>3.824.071</u>
Totaal vlottende activa	<u>4.126.432</u>	<u>4.567.431</u>
TOTAAL ACTIVA	<u><u>4.947.471</u></u>	<u><u>4.726.538</u></u>
PASSIVA		
Algemene reserve	621.064	621.064
Bestemmingsreserves	<u>623.767</u>	<u>732.432</u>
Totaal eigen vermogen	1.244.831	1.353.496
Langlopende schulden	<u>1.554.778</u>	<u>989.407</u>
Totaal langlopende schulden	1.554.778	989.407
Kortlopende schulden	<u>2.147.862</u>	<u>2.383.635</u>
TOTAAL PASSIVA	<u><u>4.947.471</u></u>	<u><u>4.726.538</u></u>

CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

	<u>2019</u>	<u>Begroting 2019</u>	<u>2018</u>
BATEN			
Eigen inkomsten			
Publieksinkomsten	45.698	43.500	65.633
Sponsorinkomsten	-	20.000	5.000
Overige inkomsten	213.709	247.400	74.987
Indirecte opbrengsten	33.564	23.500	20.000
Bijdragen uit private middelen			
Private middelen - private fondsen	<u>374.777</u>	<u>370.093</u>	<u>612.833</u>
Totale eigen inkomsten	667.748	704.493	778.453
Structurele subsidie OCW	5.409.839	5.381.695	5.252.276
Incidentele publieke subsidies	<u>334.951</u>	<u>770.226</u>	<u>550.039</u>
Totale subsidies	5.744.790	6.151.921	5.802.315
TOTALE BATEN	<u>6.412.538</u>	<u>6.856.414</u>	<u>6.580.768</u>
LASTEN			
Personeelslasten	4.348.995	4.325.537	4.379.092
Huisvestingslasten	1.124.445	1.239.600	1.161.837
Afschrijvingen	64.331	110.127	78.247
Overige lasten	<u>983.822</u>	<u>1.288.870</u>	<u>1.140.297</u>
TOTALE LASTEN	<u>6.521.593</u>	<u>6.964.134</u>	<u>6.759.473</u>
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-109.055	-107.720	-178.705
Rentebaten/-lasten	<u>390</u>	<u>1.000</u>	<u>893</u>
EXPLOITATIERESULTAAT	<u>-108.665</u>	<u>-106.720</u>	<u>-177.812</u>
RESULTAATVERDELING			
Onttrekking resp. toevoeging Algemene reserve	-	-	-
Toevoeging resp. onttrekking Boekenmarktfonds	151	15.000	4.762
Onttrekking resp. toevoeging Bestemmingsreserve Kunsthist. Onderz.	-108.295	-107.720	-168.534
Onttrekking Reserve Herkomst Gezocht	-521	-	-
Onttrekking Fonds Brenninkmeijer	<u>-</u>	<u>-14.000</u>	<u>-14.040</u>
	<u>-108.665</u>	<u>-106.720</u>	<u>-177.812</u>

TOELICHTINGEN

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

ALGEMEEN

De Stichting RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis ('de stichting'), opgericht op 1 januari 1995 en gevestigd te 's-Gravenhage, is rechtsopvolger, wegens verzelfstandiging, van het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie ('RKD'), tot dat ogenblik onderdeel van het Ministerie voor Onderwijs, Cultuur en wetenschappen, en voor wat betreft haar activiteiten en bezittingen van de Stichting Iconografisch Bureau in liquidatie ('Stichting IB'), welke tevens is gevestigd in 's-Gravenhage.

De jaarrekening is ingericht overeenkomstig de eisen die in het kader van de Wet op het specifieke cultuurbeleid van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Richtlijn 640 voor de Jaarverslaggeving worden gesteld. De eisen in het kader van de Wet op specifieke cultuurbeleid zijn vervat in bepalingen uit het Bekostingsbesluit cultuuruitingen. De eisen zijn beschreven in het nieuwe Handboek financiële verantwoording cultuursubsidies instellingen (Subsidieperiode 2017-2020).

Voor de inrichting van de jaarrekening wordt de indeling volgens het Handboek gehanteerd. Ten aanzien van de functionele exploitatierekening wordt het model gehanteerd, waarbij posten worden toegerekend aan 'Collectiebeheer' en 'Algemeen beheer'. Deze functionele exploitatierekening is als bijlage aan de jaarrekening toegevoegd.

Het verslagjaar van de Stichting komt overeen met het kalenderjaar.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

Alle activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij hieronder anders vermeld.

Digitale vaste activa

De digitale activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte toekomstige gebruiksduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname. De verwachte toekomstige gebruiksduur van de volgende categorie digitale activa betreft:

De digitale vaste activa betreffen niet-materiele vaste activa in overeenstemming met RJ 210 (Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving). Het RKD volgt in aansluiting op de bepalingen uit het Handboek (onder andere) RJ 640 voor organaties zonder winststreven; daarbij wordt alle stellige uitspraken van de RJ gevolgd conform RJ 640.106. De digitale vaste activa betreffen digitale scans van de collectie, waarvoor geen concrete regelgeving cq. stellige uitspraken bestaan binnen de huidige Nederlandse Analoog met de verwerking van niet-materiele vaste activa is voor de activering zoveel mogelijk aangesloten bij de verwerkingswijze zoals opgenomen in RJ 210. E.e.a. impliceert dat de directe verkrijgingsprijs wordt geactiveerd en afgeschreven in de hierboven genoemde periode van 20 jaar. Jaarlijks zal een impairment test worden uitgevoerd op deze categorie vaste activa. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte toekomstige gebruiksduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname. De verwachte toekomstige gebruiksduur van de volgende categorie digitale activa betreft:

- Digitale vaste activa/scans 20 jaar

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte toekomstige gebruiksduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname. De verwachte toekomstige gebruiksduur van de volgende categorieën materieel vaste activa betreft:

- Kantoorinventaris 5 jaar
- Automatiseringsapparatuur en software: 3 jaar

Liquide middelen

De liquide middelen betreffen de kas, rekening courant en spaarrekeningen bij diverse banken. De saldi zijn vrij beschikbaar voor het RKD.

Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd op de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid. De voorziening worden bepaald op basis van een individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De algemene reserve is het gedeelte van het eigen vermogen waarover zonder belemmering door wettelijke of statutair bepalingen kan worden beschikt voor het doel waarvoor het RKD is opgericht. Deze reserve wordt aangehouden om de continuïteit van het RKD op langere termijn te waarborgen.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves zijn afgezonderde vermogensbestanddelen met een door de bestuurder bepaalde specifieke bestemming.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen zijn een deel van het eigen vermogen waaraan door derden een bepaalde (beperkte) bestedingsmogelijkheid is gegeven. De toerekening aan het bestemmingsfonds OCW wordt bepaald op basis van de bepalingen uit het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies - Instellingen.

Wettelijke reserve

De algemene verslaggevingsregels conform BW 2 Titel 9 zijn voor een organisatie zonder winststreven als het RKD weliswaar een belangrijk referentiekader, maar geen formele verplichting. Derhalve is de regelgeving ten aanzien van wettelijke reserves, bv. voor digitale vaste activa cq. ontwikkelkosten, niet van toepassing. In de RJ zijn dan ook hieromtrent geen stellige uitspraken opgenomen. Voorts is de doelstelling voor de vorming van een wettelijke reserve, kapitaalbescherming bij BV's/NV's, niet aan de orde voor het RKD. E.e.a. gezien het feit dat het RKD de stichtingsvorm als rechtspersoon heeft; er is geen sprake van aandeelhouders waaraan directe kapitaaluitkering kunnen worden gedaan.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengsten en de kosten en overige lasten over het jaar.

Baten en lasten

Baten en lasten worden gewaardeerd op actuele waarde en toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben, tenzij anders vermeld. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Subsidies en bijdragen

De structurele subsidies van OCW zijn opgenomen op basis van de van het Ministerie van OCW ontvangen beschikkingen. Aan deze beschikkingen liggen periodiek ingediende subsidie-aanvragen ten grondslag.

Subsidies en bijdragen voor projecten worden als baten verwerkt in de exploitatierekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt.

Aankopen en bijdragen t.b.v. van deze aankopen

De aankopen t.b.v. de collectie en de ten behoeve van deze aankopen ontvangen subsidies, schenkingen en overige bijdragen worden in de exploitatierekening verantwoord.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op materiële vaste activa worden gebaseerd op de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Pensioenen

Het RKD heeft een toegezegde pensioenregeling. Deze regeling is ondergebracht bij een bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. Er is geen verplichting tot bijstorting ingeval de bedrijfstak-pensioenfonds tekorten heeft. Als gevolg hiervan wordt de pensioenregeling in de jaarrekening opgenomen als zijnde een toegezegde bijdrageregeling en worden alleen de verschuldigde pensioenpremies verantwoord.

WNT

Voor de uitvoering van de 'Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector' (WNT) heeft het RKD zich gehouden aan de 'Beleidsregel toepassing WNT' conform de publicatie in de Staatscourant d.d. 6 maart 2014.

TOELICHTING OP DE BALANS**ACTIVA**

	2019		2018
I. Digitale vaste activa			
Aanschafwaarde per 1 januari	45.856		-
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	-		-
		45.856	-
Investerings	723.573		45.856
Afschrijvingen	-		-
Aanschafwaarde per 31 december	769.429		45.856
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	-		-
		<u>769.429</u>	<u>45.856</u>

De investeringen in de digitale vaste activa betreft de verkrijgingsprijs (externe ('out-of-pocket') kosten) voor het vervaardigen van de digitale scans van onze collectie in het kader van het project RKDResearch. Deze investeringen, tot op heden ruim € 769.400 vormen de infrastructuur van project RKDResearch en zijn derhalve te typeren als 'Digitale activa'. Voorts betreft het vooralsnog 'activa in ontwikkeling'; met ingang van het in exploitatie nemen van het project RKDResearch zullen deze 'Digitale vaste activa' afgeschreven worden.

II. Materiële vaste activa

Aanschafwaarde per 1 januari	4.008.594		3.978.172
Cumulatieve afschrijvingen per 1 januari	3.895.343		3.817.095
		113.251	161.077
Investerings	2.691		-15.434
Eliminatie geheel afgeschreven activa	-3.870.488		
Afschrijvingen	-64.332		-78.248
Eliminatie geheel afgeschreven activa	3.870.488		
Aanschafwaarde per 31 december	140.796		4.008.594
Cumulatieve afschrijvingen per 31 december	89.186		3.895.343
		<u>51.610</u>	<u>113.251</u>

	31 december 2019		31 december 2018
Vorderingen			
Debiteuren	70.219		18.072
Vooruitbetaalde posten	142.043		174.154
Nog te ontvangen projectsubsidies	513.369		361.040
Nog te ontvangen omzetbelasting	109.149		103.732
Overige vorderingen	14.874		86.362
		<u>849.653</u>	<u>743.360</u>

Debiteuren

Het debiteurensaldo per 31 december 2019 is bepaald rekening houdend met een aftrekpost voor mogelijke oninbaarheid.

Nog te ontvangen projectsubsidies

De post 'Nog te ontvangen projectsubsidies' betreft de balanspositie van projecten, waarvan op balansdatum meer declarabele kosten zijn gemaakt dan voorschotten ontvangen. Dit betreft in feite vorderingen, die gedekt zijn door de van subsidiegevers ontvangen toezeggingen. Bij afgeronde projecten betreft dit vaak 10 à 20% van de toegezegde bedragen, die worden uitbetaald na ontvangst van de projectverantwoording. Ultimo 2019 betreft dit met name vorderingen in het kader van de projecten Mondriaan Editieproject, Van Gogh Worldwide, Artist4All, Bredius en Kunsthandelarchieven.

	31 december 2019		31 december 2018
Liquide middelen			
Banken Rekeningen Courant	91.551		56.751
Banken Spaarrekeningen	3.172.687		3.768.192
Gelden onderweg	11.072		-1.771
Kas	1.469		899
		<u>3.276.779</u>	<u>3.824.071</u>

De liquide middelen zijn vrij opneembaar. Zowel de rekeningen courant als de spaarrekeningen worden aangehouden bij de ING Bank als de Rabobank.

TOELICHTING OP DE BALANS

PASSIVA

	2019	2018
Algemene reserve		
Stand per 1 januari	621.064	621.064
Mutatie i.h.k.v. resultaatverdeling	-	-
Stand per 31 december	<u>621.064</u>	<u>621.064</u>

	2019	2018
Bestemmingsreserves		
<i>Boekenmarktfonds:</i>		
Stand per 1 januari	13.410	8.648
Toevoeging i.h.k.v. resultaatverdeling	<u>151</u>	<u>4.762</u>
Stand per 31 december	<u>13.561</u>	<u>13.410</u>

Het 'Boekenmarktfonds' wordt gevormd met de opbrengsten van de periodiek georganiseerde boekverkoop van dubbele exemplaren in onze collectie. Met deze middelen worden vervolgens nieuwe aankopen ten behoeve van onze collectie gefinancierd.

	2019	2018
Bestemmingsreserve Kunsthistorisch Onderzoek		
Stand per 1 januari	718.501	887.035
Onttrekking i.h.k.v. resultaatverdeling	<u>-108.295</u>	<u>-168.534</u>
Stand per 31 december	<u>610.206</u>	<u>718.501</u>

Deze bestemmingsreserve is in het verleden gevormd met de liquidatie-uitkering van de voormalige stichting 'Ter Bevordering van het Kunsthistorisch Onderzoek in Nederland' (BKO) en enkele legaten. De middelen zijn door de bestuurder vervolgens specifiek bestemd voor 'kunsthistorisch onderzoek' (in de brede zin van het woord). De onttrekkingen in 2019 betroffen (conform begroting) met name de 'out-of-pocket' kosten in het kader het ontwikkelen van de onderzoeksfaciliteit 'RKD Research' en nog enkele nakomende kosten in 2019 inzake de ontwikkeling van het nieuwe publicatiebeleid van het RKD.

	2019	2018
Reserve Herkomst Gezocht:		
Stand per 1 januari	521	521
Onttrekking i.h.k.v. resultaatverdeling	<u>-521</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>-</u>	<u>521</u>

De 'Reserve Herkomst Gezocht' betreft een in het verleden ontstaan positief saldo van een subsidie van OCW toen het 'Bureau Herkomst Gezocht' (BHG) nog deel uitmaakte van het RKD. Na het opheffen van BHG op 1 januari 2005 zijn de archieven, database e.d. overgedragen aan het Nationaal Archief. In overleg met het ministerie is toentertijd bepaald dat het positieve saldo besteed kon worden aan kosten die in lijn met de oorspronkelijk bestemming van de subsidie lag. Nadat dit positieve saldo is uitgeput, komt de gehele financiële exploitatie van het beheer van de voormalige archieven, databases e.d. voor rekening van het Nationaal Archief. In 2018 en 2019 is deze overdracht gerealiseerd en heeft tevens de finale financiële afwikkeling plaatsgevonden. Op grond daarvan is deze reserve per ultimo 2019 opgeheven.

Totaal bestemmingsreserves	623.767	732.432
-----------------------------------	----------------	----------------

TOELICHTING OP DE BALANS

	2019	2018
Langlopende schulden		
<i>Lening Rijksdienst voor Ondernemend Nederland i.h.k.v. Toekomstkrediet Onderzoeksfaciliteiten:</i>		
Stand per 1 januari	989.407	424.031
Ontvangen bevoorschotting	565.371	565.376
Stand per 31 december	<u>1.554.778</u>	<u>989.407</u>

Op 28 juni 2017 heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland positief beschikt inzake onze subsidie-aanvraag voor RKD Research. De subsidie wordt beschikbaar gesteld in de vorm van een renteloos 'Toekomstfondskrediet Onderzoeksfaciliteiten'. Het krediet is bedoeld voor het ontwikkelen van onze toekomstige onderzoeksfaciliteit 'RKD Research'. Het totale krediet bedraagt € 1.554.778 (de helft van de begrote ontwikkelingskosten) is beschikbaar gesteld in 11 tranches. Nadat de ontwikkelfase van het project 'RKD Research' is afgerond, zal de lening met ingang van 2021 afgelost gaan worden. Eén en ander met de positieve cashflow uit de exploitatiefase van de onderzoeksfaciliteit. Conform de actuele calculaties inzake de exploitatie van dit businessmodel, zowel voor wat betreft de geraamde exploitatieresultaten als voor wat betreft de daarmee te genereren positieve cashflow ontwikkeld e.e.a. zich conform onze verwachtingen. Het aflossingsschema kent jaarlijkse aflossingen over de periode tot en met 2034.

De ontwikkeling van de onderzoeksfaciliteit is met ingang van april 2017 opgestart. In begin 2018 lag het accent vooral nog op de ontwikkelkosten in de vorm van de kosten van tijdbesteding van eigen medewerkers van het RKD, kosten van externe inhuur en enkele out-of-pocket bestedingen voor faciliteiten. Vanaf het laatste kwartaal van 2018 en gedurende 2019 is gewerkt aan het inscannen van collectie, een activiteit die in de loop van 2021 afgerond zal worden.

	31 december 2019	31 december 2018
Kortlopende schulden		
Crediteuren	471.449	567.779
Te betalen loonheffing	141.732	139.862
Te betalen pensioenpremies	31.540	34.268
Te betalen huisvestingskosten	316.611	274.364
Reservering vakantiedagen en -geld en eindejaarsuitkering	228.682	221.544
Nog te besteden projectsubsidies	373.700	486.427
Nog te besteden additionele subsidie OCW	134.377	271.449
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	192.090	195.496
Overige schulden	257.681	192.445
	<u>2.147.862</u>	<u>2.383.635</u>

Nog te besteden projectsubsidies

Deze post betreft de balanspositie van projecten, waarbij op balansdatum een groter bedrag aan voorschotten is ontvangen, dan er tot balansdatum aan kosten gemaakt zijn. Ultimo 2019 heeft deze post met name betrekking op de projecten Marks on Art II, Dendrochronologie, Dendro for Art, Rembrandt Database en Art & Project.

Nog te besteden additionele subsidie OCW

Deze post betreft het deel van de door OCW beschikbaar gestelde middelen voor het realiseren van (brand)veiligheidsmaatregelen dat in 2016 en 2017 nog niet besteed is. In totaal is er oorspronkelijk onder deze noemer een bedrag van € 813.200 beschikbaar gesteld. Vanaf 2017 is de beperking inzake de mogelijke besteding van deze middelen vervallen. Hierover en over de alternatieve besteding van de middelen is met OCW gecommuniceerd. In de jaren 2018 en 2019 zijn de middelen ingezet voor de implementatie- en transitiekosten inzake de eind 2017 gerealiseerde reorganisatie. Ook de per ultimo 2019 resterende middelen zullen hiervoor aangewend worden.

	2019	2018
<i>Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW</i>		
Stand per 1 januari	195.496	184.105
Subsidie OCW - Erfgoedwet - huisvesting	1.488.537	1.455.412
	1.684.033	1.639.517
Onttrekkingen:		
- Huur en overige huisvestingskosten	-1.124.445	-1.161.837
- Advieskosten inz. toekomstige huisvesting	-25.379	-25.815
	<u>-1.149.824</u>	<u>-1.187.652</u>
Saldo huisvestingssubsidie	534.209	451.865
Besteed aan publieksactiviteiten of andere activiteiten	-342.119	-256.369
Stand per 31 december	<u>192.090</u>	<u>195.496</u>

TOELICHTING OP DE BALANS

Conform de voorschriften van het nieuwe 'Handboek verantwoording cultuursubsidies - Instellingen' verloopt de realisatie van de huisvestingssubsidie primair via de balans en wel via deze post 'Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW'. Op basis van de daadwerkelijk gemaakt huisvestingskosten is het toegestaan een overeenkomstige subsidie te realiseren. In dit kader is binnen deze subsidie dekking gevonden voor de huur en de (directe) huisvestingskosten. Gezien het feit dat het RKD regelmatig externe expertise nodig heeft in het kader van de bijzondere huisvestings-situatie/-problematiek, is ook voor deze kosten (voornamelijk advieskosten) dekking gevonden bij de huisvestingssubsidie.

Tenslotte biedt het Handboek de mogelijkheid om een deel van de niet bestede huisvestingssubsidie aan andere activiteiten in het kader van cultuuroedering (cf. artikel 3.13 Rbr.) te besteden. In dat kader (onder verwijzing naar hetgeen hierover is opgemerkt in het bestuursverslag) is een bedrag van € 342.119 ten laste van de huisvestingssubsidie OCW gebracht ten behoeve van onze activiteiten. Dit bedrag is zodanig bepaald omdat het RKD het ongewenst acht dat een dergelijke post tot een toevoeging aan de Algemene Reserve zou leiden.

NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN RECHTEN

Verplichtingen

Huurcontract

Het huurcontract met de Rijksgebouwendienst is op 31 december 2016 geëxpireerd. Op grond van de nieuwe Erfgoedwet is het RKD met ingang van 1 januari 2017 zelf verantwoordelijk voor haar huisvesting. Sinds het expireren van het oude huurcontract worden onderhandelingen gevoerd met het Rijksvastgoedbedrijf over een nieuw huurcontract. De huidige stand van zaken is dat er voorlopige nog enkele onoverbrugbare meningsverschillen bestaan, die het afsluiten van een nieuw contract op de korte termijn in de weg staan. De door het Rijksvastgoedbedrijf voorgelegde concept-huurovereenkomst bevat diverse bepalingen, die niet zijn in te passen in de financiële mogelijkheden van het RKD. Beide partijen zijn het er over eens dat ze het met elkaar oneens zijn. Ondanks de meningsverschillen verkennen beide partijen de mogelijkheden voor een oplossing van de situatie. Met ingang van 2018 heeft het RKD haar toezegging gestand gedaan om vooruitlopend op een definitieve oplossing in ieder geval de huurnota's te voldoen. Voor het overige is afgesproken dat het Rijksvastgoedbedrijf een nieuwe concept-overeenkomst zal opstellen.

Contracten print- en fotokopieerapparatuur

De contracten voor print- en fotokopieerapparatuur hebben een looptijd tot 31 december 2020. De jaarlasten bedragen ca. € 4.000.

Rechten

Structurele subsidie OCW

Met ingang van 1 januari 2017 is de nieuwe cultuurnotaperiode inzake de subsidieverstrekking door het Ministerie van OCW van start gegaan. Deze periode beslaat de jaren tot en met 2020. Met ingang van deze nieuwe periode vormt de in 2015 aangenomen Erfgoedwet de wettelijke basis voor het erfgoedbeleid van de overheid; de Erfgoedwet geldt voor onbepaalde tijd tot wederopzegging. Subsidiebeschikking worden voor de periode voor één jaar afgegeven en dienen jaarlijks opnieuw worden aangevraagd.

De Erfgoedwet kent bepalingen voor de financiële vergoeding voor het uitvoeren van de wettelijke taak van erfgoedinstellingen tot de zorg voor het beheer van de collectie. De financiële vergoeding bestaat uit een component voor de huisvestingslasten en een component voor de kosten die worden gemaakt voor het beheer van de collectie. Het RKD heeft in dit kader op 9 september 2019 een beschikking van het Ministerie van OCW over 2020 ontvangen ter hoogte van in totaal ruim € 3,780 miljoen, respectievelijk ruim € 2,292 miljoen voor beheersactiviteiten collectie en € ruim 1,488 miljoen als vergoeding voor huisvestingslasten.

Een andere deel van de subsidie over de cultuurnotaperiode 2017-2020 blijft binnen de culturele basisinfrastructuur vallen. Deze activiteiten kunnen wijzigen en zijn vooral gericht op het publiek. De instellingen worden geacht hiervoor vierjaarlijks een plan te maken. Deze plannen worden beoordeeld door de Raad voor cultuur en daarna beslist het Ministerie van OCW over de subsidieverstrekking. Voor dit deel van de subsidie heeft het RKD wel een subsidiebeschikking (ook d.d. 20 september 2016) ontvangen over de vierjaarsperiode van 2017 tot en met 2020, en wel voor een (geïndexeerd) totaalbedrag van ruim € 6,376 miljoen.

Legaat Vincenz Brenninkmeijer

In 1999 is door het RKD een legaat toegezegd uit het testament van Vincenz Brenninkmeijer. Dit legaat is in beheer bij Surrey Beheersmaatschappij. Het vruchtgebruik van het legaat ligt bij mevrouw Brenninkmeijer-van Boven. Bij overlijden van mevrouw Brenninkmeijer-van Boven komt dit bedrag aan het RKD toe. Aan het einde van 2019 was de omvang van het legaat € 184.673

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

BATEN	2019	Begroting 2019	2018
Directe opbrengsten			
Publieksinkomsten			
Publieksinkomsten binnenland	45.698	43.500	65.633
Totaal publieksinkomsten	45.698	43.500	65.633
<i>Publieksinkomsten binnenland</i>			
- Entreegelden	9.009	6.000	7.923
- Overige publieksinkomsten binnenland	36.689	37.500	57.710
Totaal	45.698	43.500	65.633
<i>Entreegelden</i>			
Het aantal bezoekers aan de studiezalen van het RKD in 2019 bedroeg ca. 3.500 bezoekers. Aangevuld met het aantal bezoekers van een aantal openbare (in-house) activiteiten (zoals lezingen, beoordelingsdagen en rondleidingen; zie prestatieverantwoording) komt het totaal aantal uit op ruim 5.600 bezoekers. Dit aantal ligt aanzienlijk hoger dan in 2018 toen dit totaal aantal ca. 4.800 bezoekers bedroeg. Daaronder zijn veel studenten, onder meer van universitaire opleidingen kunstgeschiedenis.			
	2019	Begroting 2019	2018
Sponsorinkomsten			
Sponsoringbijdragen	-	20.000	5.000
Totaal sponsorinkomsten	-	20.000	5.000
Overige directe inkomsten			
Onderzoekopbrengsten	61.560	120.000	53.385
Foto-opbrengsten	17.661	15.500	14.786
Publicatierechten	2.129	15.000	6.158
Overige	132.359	96.900	658
Totaal overige directe inkomsten	213.709	247.400	74.987
Indirecte opbrengsten			
Overige indirecte inkomsten	33.564	23.500	20.000
Totaal indirecte opbrengsten	33.564	23.500	20.000
Private middelen			
Private middelen - private fondsen			
- IMAF Foundation - Mondriaan Editieproject	53.503		53.299
- Stichting Gieskes Strijbis - Mondriaan Editieproject	53.503		53.299
- J.C.S. Schouffour - Marks on Art	44.110		17.839
- Stichting Gieskes Strijbis - Leidse Kunstambachten	30.369		24.091
- Mellon Foundation - Rembrandtdatabase	21.710		160.120
- Stichting Vincent van Gogh - Van Gogh Worldwide	17.782		26.884
- Stichting Dioraphte - Mondriaan Editieproject	14.268		51.563
- Stichting Dioraphte - Leidse Kunstambachten	11.987		9.127
- Fondation Custodia	11.000		11.000
- Virtutis Opus - Mondriaan Editieproject	10.702		38.672
- Stichting Cornelis Hofstede de Groot	10.000		9.000
- Prins Bernhard Cultuur Fonds - Leidse Kunstambachten	9.291		7.377
- Stichting Hartenfonds - Mondriaan Editieproject	7.990		28.875
- Diverse private fondsen - Gerson	5.911		9.110
- Prins Bernhard Cultuur Fonds - Mondriaan Editieproject	4.994		18.047
- VZW Natuurbehoud Pater David - Illuminare	3.543		57.059
- Stichting Thalatta - Dendrochronologie	2.178		6.822
- Overige private subsidies en bijdragen	61.936		30.649
Totaal	374.777	370.094	612.833

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING**Subsidies**

	2019	Begroting 2019	2018
Structurele subsidie OCW			
Onderdeel Culturele Basisinfrastructuur	1.626.089	1.620.100	1.580.585
Onderdeel Erfgoedwet - Collectiebeheer	2.291.806	2.283.400	2.227.670
Onderdeel Erfgoedwet - Huisvesting	1.491.944	1.478.195	1.444.021
Totaal subsidie OCW	5.409.839	5.381.695	5.252.276

Structurele subsidie OCW - Algemeen

Met ingang van de nieuwe subsidieperiode 2017-2020 bestaat de subsidietoezegging van OCW uit drie delen. Allereerst is er de subsidieverlening inzake de culturele basisinfrastructuur voor de periode 2017-2020 op basis van de advisering door de Raad voor Cultuur. Over de gehele subsidieperiode bedraagt deze toezegging op het moment van vaststellen van deze jaarrekening ruim € 6,376 miljoen; voor 2019 bedroeg het toegezegde bedrag bijna € 1,626 miljoen.

Voorts bestaat de subsidieverlening op basis van de Erfgoedwet uit twee delen. Een deel voor de huisvesting en een deel voor het collectiebeheer. Op grond van de aan de Erfgoedwet gekoppelde 'Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen', worden de beide deel-subsidies i.h.k.v. de Erfgoedwet in formele zin jaarlijks toegekend. Voor 2019 bedroegen de toegekende subsidies voor de twee genoemde onderdelen bedragen respectievelijk bijna € 1,488 miljoen en ruim € 2,292 miljoen.

In totaliteit bedroegen de structurele subsidietoezeggingen van OCW over 2019 bijna € 5,406 miljoen.

Structurele subsidie OCW - Erfgoedwet - Huisvesting

Voor een nadere toelichting op de wijze waarop deze post conform de vereisten van het nieuwe Handboek verantwoording cultuursubsidies - instellingen' tot stand is gekomen wordt verwezen naar de toelichting op de post 'Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW in de balans.

Incidentele publieke subsidies

- OCW - Additionele incidentele subsidie	137.072		271.150
- Mondriaanfonds - Van Gogh Worldwide	30.826		46.599
- Stichting van Gogh Museum - Van Gogh Worldwide	28.678		20.972
- Mondriaanfonds - Artists4All	28.568		8.950
- KNAW - Archief Abraham Bredius	23.162		4.423
- Metamorfose - Kunsthandelarchieven	21.756		78.751
- Stichting Kröller Müller Museum - Van Gogh Worldwide	19.613		14.340
- Stichting DEN - Artists4All	16.211		16.354
- Metamorfoze - Bijzonder Kleindrukwerk & Efemera	13.443		720
- Stichting Gemeentemuseum - Ontdek Mondriaan	13.381		
- Stichting Van Gogh Museum - Retour de Paris	2.241		20.894
- Overige publieke subsidies en bijdragen			66.886
Totaal	334.951	770.226	550.039

OCW - Additionele incidentele subsidie

Uit 2018 resteerde nog een bedrag van ruim € 271.449 van de in 2015 door OCW additioneel beschikbaar gestelde middelen in verband met Technische Vervangingsinvesteringen en met Veiligheid (kenmerk 896539). Gezien de bijzondere huisvestingsproblematiek van het RKD in het huidige KB-complex en in lijn met overeenkomstige bepalingen uit het nieuwe Handboek inzake niet bestede huisvestingssubsidie (zie bovenstaand) heeft OCW ingestemd met een verruiming ten opzichte van de oorspronkelijke bestedingsdoeleinden van deze middelen. In dat kader zijn in 2018 en 2019 de implementatie- en transitiekosten van de eind 2017 gerealiseerde reorganisatie gedekt uit deze additionele subsidiemiddelen.

Private middelen - private fondsen / Incidentele publieke subsidies

De omvang van de externe financiering van projecten (zie de post 'Private middelen - private fondsen' en de post 'Incidentele publieke subsidies') blijft in 2019 achter bij de in de begroting 2019 hiervoor opgenomen bedragen. Net als in 2018 heeft e.e.a. vooral te maken met het feit dat gedurende de jaren 2018 en 2019 bij een groot aantal bestaande projecten niet de verwachte voortgang werd gerealiseerd. Helaas was ook over 2019 sprake van een stagnatie van nieuwe projectvoorstellen cq. subsidietoezeggingen. Door beide factoren bleef de omvang van de gerealiseerde bijdragen in 2019 achter bij de begroting. Wel konden ook in 2019 weer diverse oude en langlopende projecten afgewikkeld worden. Aangezien bij nader inzien bleek dat we door diverse oorzaken in de beginjaren van deze projecten (te) conservatief waren geweest met het realiseren van bijdragen, konden bij de finale afwikkeling van deze projecten 'inhaal'-opbrengsten gerealiseerd worden.

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING**LASTEN**

	2019	Begroting 2019	2018
Personeelslasten			
Personeelslasten beheer	969.238	972.188	899.457
Personeelslasten activiteiten	3.379.757	3.353.349	3.479.635
Totaal personeelslasten	4.348.995	4.325.537	4.379.092
Personeelslasten beheer			
Personeelslasten beheer met vast contract	663.231	692.752	633.572
Personeelslasten beheer met tijdelijk contract	11.590		20.629
Beheerslasten ingehuurd personeel	282.972	165.336	240.477
Overige personeelslasten	11.445	114.100	4.779
Totaal personeelslasten beheer	969.238	972.188	899.457
Activiteitenlasten personeel			
Personeelslasten activiteiten met vast contract	2.569.112	3.067.898	2.461.388
Personeelslasten activiteiten met tijdelijk contract	492.855		486.917
Activiteitenlasten ingehuurd personeel	283.775	225.351	493.290
Overige personeelslasten	34.015	60.100	38.040
Totaal personeelslasten activiteiten	3.379.757	3.353.349	3.479.635

Op 31 december 2019 zijn in totaal 57,95 fte's (in 2018, 54,81 fte's) in dienst. Dit betreft een totaal aantal van 68 medewerkers. Hiervan hebben 10,89 fte's (in 2018, 10,5 fte's) een dienstverband voor bepaalde tijd; een aantal van 15 medewerkers.

Met het oog op de Wet Normering Topinkomens, dient het RKD met ingang van 2014 gedetailleerde informatie te verstrekken over de bezoldiging van haar directeur/bestuurder en zakelijk directeur, respectievelijk de heer prof. dr. C.W.M. Stolwijk en mevrouw drs. M.S. Pondman.

Functie	Directeur/bestuurder	
Duur dienstverband	1-1 t/m 31-12-2019	1-1 t/m 31-12-2018
Omvang dienstverband in fte	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	Ja, echte	Ja, echte
Individueel WNT maximum	194.000	187.000
Bezoldiging		
Beloning	118.833	111.480
Belastbare onkostenvergoeding	6.321	6.321
Beloningen betaalbaar op termijn	23.048	22.495
Subtotaal	148.203	140.295
Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	148.203	140.295
Functie	Zakelijk directeur	
Duur dienstverband	1-1 t/m 31-12-2019	1-1 t/m 31-12-2018
Omvang dienstverband in fte	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris	Nee	Nee
Echte of fictieve dienstbetrekking	Ja, echte	Ja, echte
Individueel WNT maximum	194.000	187.000
Bezoldiging		
Beloning	98.530	96.111
Belastbare onkostenvergoeding	2.750	2.750
Beloningen betaalbaar op termijn	20.688	20.177
Subtotaal	121.968	119.038
Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	121.968	119.038

Ook de leden van de Raad van Toezicht vallen onder de WNT-regelgeving; de leden van de Raad van Toezicht van het RKD zijn onbezoldigd.

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING*Personeelskosten met vast/tijdelijk contract*

Ook over 2019 vormde de beheersing van de (structurele) personeelslasten wederom een belangrijke doelstelling in de interne beheersing van de activiteiten van het RKD. Gedurende het jaar is de formatie waarmee op 1 januari 2018 de nieuwe organisatie op basis van 'RKD on the Move' van start is gegaan weer verder aangescherpt.

Met onder andere als resultaat dat zowel de personeelslasten beheer als de personeelslasten activiteiten over 2019 vrijwel op het begrote niveau liggen.

Lasten ingehuurd personeel

De hogere kosten voor ingehuurd personeel beheer hebben met name betrekking op de kosten van het vervolg van enkele transitietrajecten. Hiervoor waren weliswaar bedragen begroot; de werkelijke lasten vielen echter hoger uit.

	2019	Begroting 2019	2018
Huisvestingskosten			
Huur	460.445	472.800	461.253
Servicelasten	359.648	141.600	413.991
Dagelijks onderhoud	11.736	50.000	10.067
Overige huisvestingskosten	292.616	575.200	276.526
Huisvestingskosten	1.124.445	1.239.600	1.161.837

De huisvestingslasten worden ten opzichte van de begroting 2019 in totaliteit onderschreden. Voor wat betreft huur en servicelasten zijn inmiddels principe-afspraken met het Rijksvastgoedbedrijf gemaakt, waarbij de onduidelijkheid/onenigheid over de wijze van toerekenen van de servicekosten helaas nog niet is opgelost. De overschrijding van de post 'Servicelasten' is vrijwel geheel aan deze onduidelijkheid/onenigheid te wijten. Vooralnog zijn de als zodanig bestreden gefactureerde bedragen als kosten opgenomen. Een deel van de facturen is echter nog niet betaald. Voor het overige heeft de aanzienlijke onderschrijding van de post 'Overige huisvestingskosten' (net als vorige jaren) te maken met de beperkte voortgang in het huisvestingsdossier; beschikbare budgetten zijn maar deels aangesproken.

	2019	Begroting 2019	2018
Afschrijvingen			
Afschrijving verbouwingen	3.465	1.290	3.336
Afschrijving inventaris	7.367	9.383	9.383
Afschrijving automatiseringsapparatuur	53.499	99.454	65.528
Totaal afschrijvingen	64.331	110.127	78.247

Het achterblijven van de afschrijvingskosten wordt met name veroorzaakt doordat de in de begroting 2019 ingeruimde financiële ruimte voor innovatieve ICT-investeringen vrijwel niet is benut. De hiervoor gemaakte plannen zijn nog niet gerealiseerd.

	2019	Begroting 2019	2018
Overige lasten			
Overige beheerslasten	323.081	259.150	343.640
Overige activiteitenlasten	660.741	1.029.720	796.657
Totaal overige lasten	983.822	1.288.870	1.140.297

	2019	Begroting 2019	2018
Overige beheerslasten			
Kantoorkosten	35.515	51.700	53.008
Automatiseringskosten	81.803	77.350	71.667
Organisatiekosten	205.763	130.100	218.965
Totaal overige beheerslasten	323.081	259.150	343.640

Organisatiekosten

De overschrijdingen inzake de post 'Organisatiekosten' hebben met name betrekking op de advieskosten inzake de tussenevaluatie van 'RKD on the Move'; de (door)ontwikkeling van de administratieve systemen, de hoger dan begrote kosten voor lidmaatschappen en abonnementen en de hoger dan begrote verzuimkosten, etc. Tevens betreft een deel van de advieskosten de ondersteuning inzake het huisvestingsdossier. Voor een deel zijn deze kosten gedekt door de middelen uit de additionele subsidie OCW. Tenslotte betrof dit de kosten voor de digitalisering van het RKDBulletin; voor een deel worden deze kosten gedekt door een bijdrage van de Stichting Cornelis Hofstede de Groot.

TOELICHTING OP DE CATEGORIALE EXPLOITATIEREKENING

	<u>2019</u>	<u>Begroting 2019</u>	<u>2018</u>
Overige activiteitenlasten			
Materiële lasten collectie- en publieksfunctie			
Collectie-beheer en -behoud	71.571	74.189	62.826
Documentatiekosten	79.260	142.861	73.190
Publicatiekosten	8.567	68.500	14.496
Communicatiekosten	24.577	104.050	43.284
Overige activiteitskosten	277.264	450.520	417.861
Activiteitskosten Codart	199.502	189.600	185.000
Totaal overige activiteitenlasten	<u>660.741</u>	<u>1.029.720</u>	<u>796.657</u>

Overige activiteitskosten

Bij het samenstellen van de begroting worden de activiteitskosten van project voor zover mogelijk uitgesplitst in de verschillende kostencategoriën. Daarin slagen we ten tijde van het begrotingsproces maar ten dele, met als gevolg dat de post 'Overige activiteitskosten' gebruikt wordt om toch alle kosten van een project in de begroting op te (kunnen) nemen. Bij de realisatie van de projectkosten, worden deze echter vanuit de administratieve verwerking wel nauwkeuriger aan de juiste kostencategorieën toegerekend.

Activiteitskosten Codart

De bijdrage Codart is gebaseerd op een in 2018 afgesloten 'dienstverleningsovereenkomst', waarin toentertijd een basisbijdrage van € 185.000 is overeengekomen. Deze bijdrage wordt jaarlijks geïndexeerd met dezelfde indexcijfers als van toepassing op de structurele OCW-subsidie. Het geïndexeerde basisbedrag voor 2019 bedroeg € 194.978; het restantbedrag van € 4.524 betrof de in 2019 gecorrigeerde indexering over 2018.

	<u>2019</u>	<u>Begroting 2019</u>	<u>2018</u>
Rentebaten/-lasten			
Rentebaten	390	1.000	893
Totaal rentebaten/-lasten	<u>390</u>	<u>1.000</u>	<u>893</u>

OVERIGE GEGEVENS

Aan: het bestuur en de raad van toezicht van Stichting RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van Stichting RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis (hierna: Stichting RKD) gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting RKD per 31 december 2019 en van het resultaat over 2019 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2019;
2. de winst- en verliesrekening over 2019; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020 en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting RKD zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Wij zijn door de raad van toezicht op 19 september 2017 benoemd als accountant van Stichting RKD vanaf de controle van boekjaar 2017 en zijn sinds die datum tot op heden de externe accountant.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie;

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW, RJ-Richtlijn 640 en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2017-2020 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, RJ-Richtlijn 640 en het Handboek verantwoordingcultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW, de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 640 Organisaties zonder winststreven, het Handboek verantwoordingcultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020 en de Wet normering topinkomens (WNT) 2019. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en het Handboek verantwoording cultuursubsidies Instellingen subsidieperiode 2017-2020.

In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de organisatie haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De met Governance belaste personen zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2017-2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de met governance belaste personen dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de met governance belaste personen over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Utrecht, 23 maart 2020

Conclude Accountants B.V.

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized initial 'J' followed by a series of loops and a long horizontal stroke ending in a small dot.

Dhr. drs. J.E. ten Hoor RA

BIJLAGEN

PRESTATIEVERANTWOORDING T.B.V. MINISTERIE VAN OCW

	2019		Activiteitenplan OCW		2018	
	Aantal	Aantal deelnemers	Aantal	Aantal deelnemers	Aantal	Aantal deelnemers
ACTIVITEITEN						
OPENBARE ACTIVITEITEN						
Lezingen/RKD Talks	5	267	-	-	9	580
Vitrinetentoonstellingen	2	PM	-	-	3	PM
Internationale symposia/bijeenkomsten	19	1.127	-	-	6	387
Deelname TEFAF	1	PM	-	-	1	PM
Deelname PAN	1	144	-	-	1	PM
Beoordelingsdagen	2	172	-	-	3	189
Rondleidingen	26	393	-	-	18	427
Totaal openbare activiteiten	56	2.103	-	-	41	1.583
BEZOEK WEBSITE						
Aantal bezoeken RKD Explore	1.151.313		-		1.493.378	
Aantal bezoeken RKD Studies	195.763		-		231.346	
Totaal aantal bezoeken RKD	1.347.076		-		1.724.724	
Aantal unieke bezoekers RKD Explore	677.067		-		976.390	
Aantal unieke bezoekers RKD Studies	PM		-		PM	
Totaal aantal unieke bezoekers RKD	677.067		-		976.390	
Aantal bezochte pagina's RKD Explore	5.399.376		-		6.335.595	
Aantal bezochte pagina's RKD Studies	12.489.129		-		11.627.269	
Totaal aantal bezochte pagina's RKD	17.888.505		-		17.962.864	
Gem. aantal bezoekers/dag RKD Explore	3.154		-		4.091	
Gem. aantal bezoekers/dag RKD Studies	536		-		634	
Totaal gem. aantal bezoekers/dag RKD	3.691		-		4.725	
Gem. aantal bezochte pagina's RKD Explore	4,69		-		4,24	
Gem. aantal bezochte pagina's RKD Studies	63,80		-		50,26	
Totaal gem. aantal bezochte pagina's RKD	13,28		-		10,41	

AANVULLEND OVERZICHT INZAKE MODEL T.B.V. MINISTERIE VAN OCW

	Collectie- beheer	Algemeen beheer	Totaal 2019
BATEN			
EIGEN INKOMSTEN			
Publieksinkomsten			
- kaartverkoop/entreegelden	9.009		9.009
- overige publieksinkomsten binnenland	36.689		36.689
Totaal publieksinkomsten	45.698	-	45.698
Overige directe inkomsten			
- sponsorinkomsten	-		-
- overige directe inkomsten	213.709		213.709
Totaal overige directe inkomsten	213.709	-	213.709
Totaal directe inkomsten	259.407	-	259.407
Bijdragen uit private middelen			
Indirecte inkomsten	33.564		33.564
Bijdragen uit private middelen			-
- private middelen - private fondsen	374.777		374.777
Totaal bijdragen uit private middelen	408.341	-	408.341
TOTAAL EIGEN INKOMSTEN	667.748	-	667.748
SUBSIDIES			
Structurele subsidie OCW			
- onderdeel Culturele Basisinfrastructuur	1.626.089		1.626.089
- onderdeel Erfgoedwet - Collectiebeheer	2.291.806		2.291.806
- onderdeel Erfgoedwet - Huisvesting	342.119	1.149.825	1.491.944
Totaal structurele subsidie OCW	4.260.014	1.149.825	5.409.839
Incidentele publieke subsidies			
- incidentele publieke subsidies	334.951		334.951
Totaal incidentele publieke subsidies	334.951	-	334.951
TOTAAL SUBSIDIES	4.594.965	1.149.825	5.744.790
TOTALE BATEN	5.262.713	1.149.825	6.412.538
Personeelslasten	3.379.757	969.238	4.348.995
Huisvestingslasten	-	1.124.445	1.124.445
Afschrijvingen	-	64.331	64.331
Aankopen	-	-	-
Overige lasten	660.741	323.081	983.821
TOTALE LASTEN	4.040.498	2.481.095	6.521.593
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	1.222.215	-1.331.270	-109.055
Rentebaten/-lasten	-	390	390
EXPLOITATIERESULTAAT	1.222.215	-1.330.880	-108.665
TOEREKENING inzake ALGEMEEN BEHEER	-1.330.880	1.330.880	-
EXPLOITATIERESULTAAT na toerekening	-108.665	-	-108.665